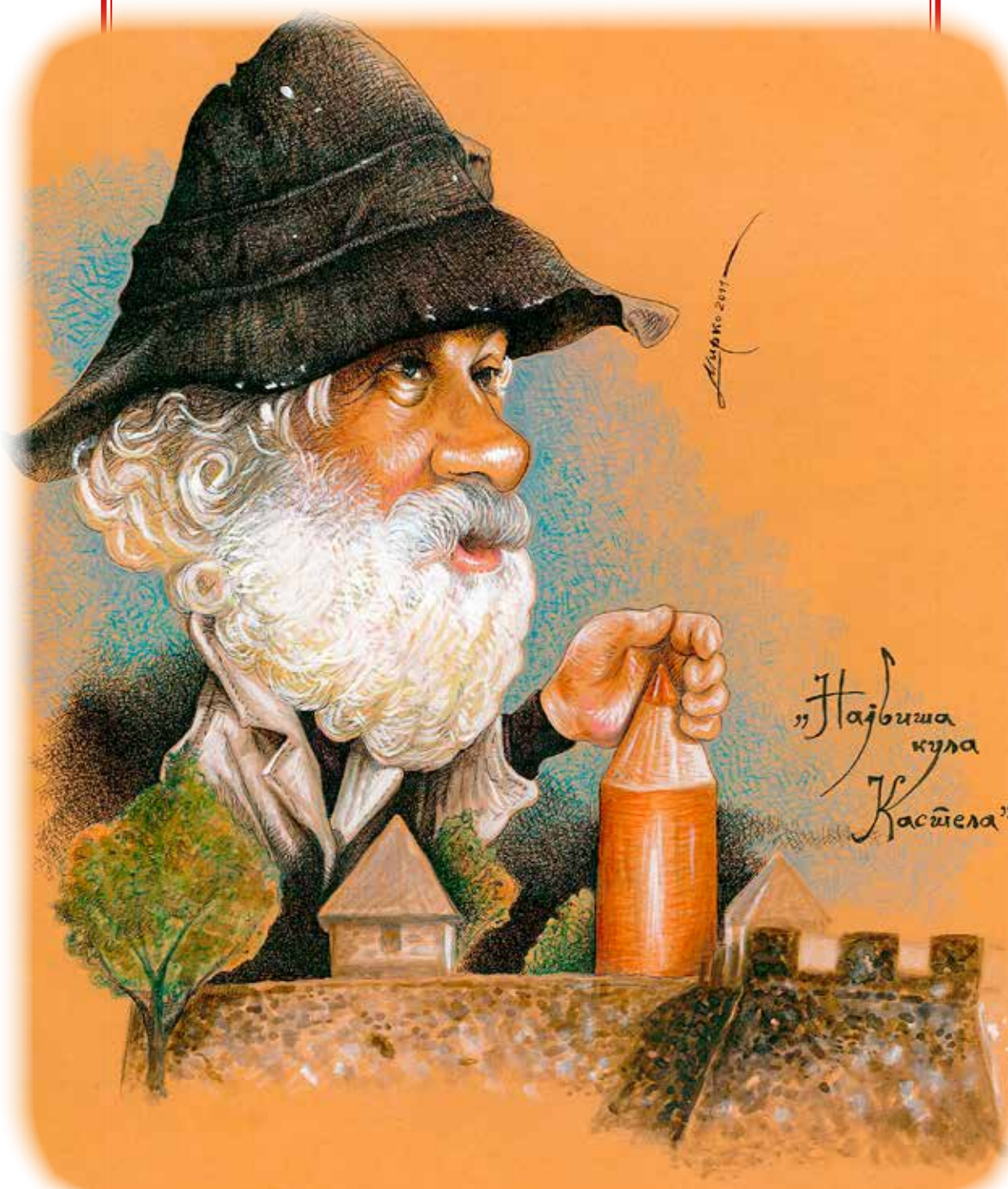

КУЛТУРА • УМЈЕТНОСТ • ДРУШТВО

Суџира

Година 6 • Број 18 09. мај 2021.

КУЛТУРА • УМЈЕТНОСТ • ДРУШТВО

Суџра

Година 6 • Број 18 • 09. мај 2021.

Директор:
Миладин БЕРИЋ

Главни и одговорни уредник:
Ранко ПРERAДОВИЋ

Редакција:
Душко М. ПЕТРОВИЋ,
Др Ненад НОВАКОВИЋ,
Милан РАКУЉ,
Мирко ЉУБАНИЋ,
Војин ТРИВУНОВИЋ,
Душко Ж. ПОПОВИЋ,
Вито БОЈКОВАЦ,
Зоран М. КОС и
Момчило ГОЛИЈАНИН

Издавач:
Књижевна заједница
„Васо Пелагић“ Бања Лука
(„Крајишке новине“),
78000 Бања Лука,
Ж. Мишића 19/4.

Телефон: 065/663-159
Е-пошта:
rpr.deda@hotmail.com
Жиро-рачун:
562-099-00000-457-93

Штампа:
ГРАФИД д.о.о.
Бања Лука

За штампарiju:
Бранислав Иванковић

Насловна страна:
Мирко Вуковић
Број финансирао:
Ненад Јањетовић ЈАЊЕ

Крајишке
нобине

Дођоше времена пророк невремена

Дођоше времена пророк невремена,
Сатана из таме – отима се леду...
Од вируса копне: муж, деца и жена,
дошло... не дај Боже, не иде по реду!

Дођоше времена пророк невремена,
Алхемије демон земљи зуб живота наче.
Натура у црном завијена њена...
Дошло... не дај Боже, деда за унуком плаче!

Дођоше времена пророк невремена,
Док ћелија друштва дрхти иза трема –
Ванземаљска уштва, нов круг сада спрема
Дошло, не дај Боже, да ваздуха има, али даха нема!

Дођоше времена пророк невремена,
Сав загрљај, додир, оте драгон сиви...
На земљу се грозна сручи анатема –
Само... Не дај боже, да нам мртви буду
/милији но живи.

Живот пише поеме, романе

Од почетка до самога краја,
Живот виси на танамо концу
Стара кока чим не носи јаја
Врло брзо заврши у лонцу.

Живот пише поеме, романе
Не зна ко ће којим путем поћи.,
Чекајући јутро да осване
Црним вином прекраћујем ноћи.

Од почетка до самога краја
Смењују се и киша и дуга,
Од сјаја је мало до очаја –
Сви из истог зачараног круга.

Живот пише поеме, романе,
Не знаа ко ће којим путем поћи,
Полагано крадем Богу дане –
Црним вином прекраћујем ноћи.

Владимир СТОЈАНОВИЋ

АНАМНЕЗА ЈЕДНОГ ОПСТАНКА

Постоји један мали – велики народ, збуњених осјећања, који не разликује пријатеље од непријатеља, тај народ не само да нема историјско памћење, некад се чини да нема дневног сјећања, тај народ пркоси великом истином опраштања

А. Ђ. В.

Душко М.Петровић

Одбрана речи

1.

Ко год српски мисли, говори и пише забринут је: како ће се завршити над нашим Косовом и Метојихом и да ли ће се завршити или ће остати да чека нека боља времена, боља за нас.

Оно што смо Резолуцијом УН 1244 добили на крају рата који смо (1999) изгубили требало би да је у миру најмање што би смо у свим преговорима – сада и убудуће мораали да добијемо, тј. сачувамо. Ако преговорима не можемо да остваримо нешто више, толико би смо морали.

Уз озбиљне и тешке притиске са Запада, присутна је и смешна „забрана“ помињања речи Метохија. Забрану је изрекла „Скупштина Косова“, лажни парламент лажне државе на територији јужне српске покрајине.

Метох је, подсетимо, земља под управом манастира, манастирско имање. На сваком мањем метоху Српске православне цркве била је и сада је капела, а на већим: црква, манастир. Област са много метоха названа је Метохија. У Метохији је, у Пећкој патријаршији, трон српских патријарха, у Метохији су Дечани и у царском Призрену Љевишка, а ништа од тога није млађе од 696 година. Зато та наша РЕЧ смета тој нарогушеној „Скупштини“; то значење и те векове би они да забране.

У сваком народу на свету писци ти који свом језику дају нове речи; и српски су писци успешни у томе, али би сада, ето, требали и да бране своје речи; најпреча је Метохија. Побунимо се против сваког, намерног или ненамерног, неизговарања Метохија уз Косово. Нека нам Косово и Метохија увек буду заједно. Ако одбрану те речи не схватимо озбиљно, могла би нам постати озбиљна и ова сада смешна забрана.

2.

Лепа је српска реч понос. Мајка се поноси сином који је подигао мост, па сада народ с једне лако може у посету родбини на другу обалу реке. Поносан је и спортиста са медаљом у рукама високо изнад глава, млади отац док фотографише дете своје у наручју мајци, велике су и поносне параде ратара са највећим приносом по хектару у својим општинама, параде учесника сабора народног стваралаштва...Цео народ је поносан на своје синове на Кошарама који су онолику силу зауставили силом своје мисли: „Иза нас је Србија“.

Ово што се сваке године громогласно назива „парадом поноса“ није и не може бити на понос – не зато што би се тиме неке у шареној колони ускратило сексуално опредељење, кад се и највиши орган државе, Народна скупштина, припрема за усвајање закона о истополним браковима, него што се тим називом покушава да се свим другима у овој земљи одузети могућност да се собом и својим делима јавно, на својим парадама поноса. То што се промовише „парадом поноса“ требало би назвати страном речју прајд (енгл. pride), јер је од тих страна и стигло то шетајуће промовисање, а лепу српску реч понос оставити свима другима.

Узгред, верујем да су најпоноснији били Руси када су 17. јула 1944. организовали да кроз Москву промаршира бо.ооо војника пораженог немачког фашизма – сви заробљени на руској територији.

На челу те огромне поворке пешачило је 19 генерала и шест пуковника, сви у унформама са ордењем; иза њих је било преко хиљаду официра, а затим маса војника. На крају поворке су ишла возила за прање улица. („Књижевне новине“)

Одлазак Даре Секулић

ИСТОЧНО САРАЈЕВО, АПРИЛА /СРНА/ - За све људе који су познавали пјесникињу Дару Секулић, поштовали је, пажљиво ослушкивали и пратили њене пјесничке поруке, уживали у њеној љубави и доброту, она никада неће умријети, а у њен бесмртни одлазак уткана је сва њена туга, поезија и љубав, рекао је данас Срни директор «Форум театра» из Источног Сарајева Витомир Митрић.

«Сада не морам ни умријети – говорила ми је Дара, када би сјетно причала о томе како је завршила све што је планирала», присјетио се Митрић, Дарин дугогодишњи пријатељ и сарадник.

Дара Секулић ће, истакао је он, бити вјечно ту, као и њена поезија и писана ријеч које досежу до неслућених висина и чувају њену пјесничку душу.

Посљедња збирка пјесама Даре Секулић «Одбачене пјесме» 2019. године објављена је у издаваштву Матичне библиотеке Источно Сарајево, а рецензент је био српски пјесник и књижевник Стеван Тонтић.

«У годинама рата нисам писала пјесме. Не зато што музе ћуте кад топови ричу, већ зато што сам се у избјеглиштву борила за го живот, свој и своје унучади. Тек сам у Власотинцу, 1998. године, у неколико дана дивне јужне јесени, написала руковет пјесама које ће 2000. године 'Нолит' објавити у књизи 'Мој брат Тесла', којој је претходило бомбардовање Србије од оног стравичног, крвничког тужиоца и судије у свијету», записала је Дара у уводној ријечи за «Одбачене пјесме».

Она је потврдила да многе њене пјесме заиста јесу «биле одбачене, али не и бачене...»

«Каква ће бити судбина оних пјесама које су и даље у својој невидљивој, затамњеној одаји? Показало се да сам неспособна о својим пјесмама да судим, неука да их вреднујем, а одбачене не могу да преболим нити заборавим», незаборавна је Дарина порука.

Српски пјесник, књижевник и филозоф Стеван Тонтић истакао је да је Дарина поезија универзално људска, антрополошки и егзистенцијално, освијешћена, са болним траговима трагичне историје у којој се живот пјесникиње одвија већ деведесет година.

«Она је интензивно живјела и говорила о свему што је провоцирало њену реакцију, њену лирску истанчану, али и мисаоно продубљену ријеч, као свједочанство личног доживљаја и искуства у сјенци општег, народног страдања. Дара је испила многу горку чашу са неметнуте историјске трпезе и рекла многу тешку ријеч о испразности и бесмислу живљења у насилном и безбожном свијету који је изгубио своје хумано лице», записао је Тонтић у рецензији «Одбачених пјесама».

Дара Секулић је добитник више пјесничких награда: Први добитник награде Саво Мркаљ, Награ-

да Златна струна за 1972. годину, Змајева награда за 1997. годину, Печат вароши сремскокарловачке за 2002. годину, Награда Српског просвјетног друштва «Просвјета», Награда Књижевни сусрети на Козари 2010. године, Кочићево перо за 2009. годину...

Њену библиографију красе дјела «Го паук», «Одсањани дом», «Грлом у јагоде», «Горак конак», «Блиско било», «Дух пустоши», «Поезија Даре Секулић: Зборник радова» /1998/, «Записи о биљу и нама» /2005/, «Облик студи» /2005/, «Лицем од земљице», «Лицем према сунцу», «Лицем према сину», «Реч се игра /пјесме за дјецу/, «Сретна скитница» /2008/, «Брат мој Тесла», «Ни велики ни мали», «Камени кашаљ», те «Одбачене пјесме» /2019/.

Српска пјесникиња Дара Секулић /91/ преминула је синоћ, 12. априла 2021. године у Сарајеву.

Дара Секулић рођена је 1930. године у селу Кордунски Љесковац. До своје десете године живјела је у родној кући која је спаљена 1942. године.

Након погибије родитеља боравила је по дјечјим домовима и ђачким интернатима.

Гимназију је похађала у селу Рујевац на Банији, Италији, Сплиту, Карловцу, Загребу и Сиску, а Вишу школу за социјалне раднике завршила је у Сарајеву гдје живи од 1953. године. Вријеме посљедњег рата провела је са троје унучади у избјеглиштву, а у свој стан у Сарајеву вратила се 2002. године.

Према њеној евиденцији, написала је 28 књига поезије.

Приредио: О. БЕГОВИЋ

КУЋА НЕНАДИЋА

Блиска као пјесма
никад није тијесна
Кућа Ненадића
отвара се гласом
на свим језицима

Оне кобне ноћи...
Из мартовског дана
путник нешће проћи
нит пјеснике звати:
О, Милане! О, Илеана!

Само кроз цјевчице
невидљивог плина
с глумим ходом ноћи
стварна, разуздана
СМРТ ће у сан доћи

Кућо драга, фина...
из свих рукописа,
зачетих због књига
Тајним језицима
сачувај од брига

Дјецу Ненадића:
(извором љубави,
шумором Крајина)
кћерку им Марију,
и Филипа, сина.

Кућо Ненадића
са знаменом жене
Глагољива, цијела,
бићеш дио мене
до мога опијела.

Стевка КОЗИЋ
ПРЕРАДОВИЋ

ДРАГАН КОЛУНЦИЈА

Миришу дуд и шљива
Цвјетају дивље травке
У сјећању сва(њива)
Јабука глог и чавке
У ружи затворен орах
Снива ново рађање
Из опне глас судбе горак
Шири се у раздање
И већ га славе зрикази
Звездане ноћи нутарње
Ал душом болни пикавци
Броде до зраке јутарње
Сунце је негдје застало
Сунце је заиста сјало

ДО ЛУКЕ ДЈЕЧЈЕ СРЕЋЕ

Зорици Турјачанин

Радуј се човјече као дијете
Што до суза засмијано је од среће
Јер страшно је кад пјевајући пријете
Док изнад нас гордо шуми дрвеће
Радуј се дану што ко дар је ведар
Облаци мрачни већ сутра ће да свану
Прекривши живот и радости нектар
Као со кад долијева се на рану
То је мудрости моје достигнуће
Сада на крају кад пут у измаглици
Изглед поприма бајке свемогуће
На чијој палуби ко птицу у руци
Кормило држим до луке дјечје среће
А знам да поново указат се неће

Предраг БЕЛОШЕВИЋ

Моја баба Цвија

Моја баба Цвија је рођена првих година двадесетог вијека (1902. године) у селу Слијепчевићи, у породици Томеи Савке Дамјановић. Са двадесет и неку годину удала се за мог дједа, татиног оца, Стеву Стевића, и дошла у Трњаке. Поред вриједног мираза, у Стевиће је донијела велико духовно богатство: традиционално, патријархално васпитање, вјеру у Бога, љубав и поштовање према старијима. Често је говорила: „Мој синко, Бог је на небу, а чоџек на земљи“. Била је чврста, поносна и достојанствена жена. И нама, дјеци, често је говорила: „Сједи дикли, не гури се“... У свему је била опрезна. „Немој, па се не бој“, био је њен животни мото.

Радила је и кућне послове и послове на њиви. Била је „тежак“, у сваком смислу ријечи. Родила је осморо дјеце, од којих је шесторо живих, четири сина (Раду, Владислава, Митра и Ђорђу) и двије кћери (Мару и Петру). Често је говорила: „Осмеро сам родила, адвоје Богу дала“. Сви су имали своје породице, своју дјецу и унучад. Запамтила је и праунучад...

Била је природно интелигентна, разборита и комуникативна жена. Имала је своје „друге“, како је често говорила, много је радила, али је много времена посвећивала и својој унучади, коју је великим дијелом одгајала. Вољели смо да разговарамо са њом, да слушамо њене доживљаје и савјете и да у сласт поједемо бабин кувани пасуљ, за који смо говорили да је „најбољи на свијету“. (Због тога су се наше мајке често љутиле...).

Баба нам је често „читала“ молитве, рецитовала побожне пјесме и причала приче из живота Свете Богородице, Свете Петке и других светитеља. Учила нас је да разликујемо добро и зло, да се трудимо да постанемо вриједни и поштени људи. Говорила је: „Мој синко, треба се дружит' са бољим од себе“. „Учите, јер, боље је знат' нег' имаг'“... „Кад нешто купујеш, немој гледат' шта је јевтино, нег'

шта је скупо. Што је скупо, то је и добро“... „Вјеруј Богу, немој мени!“

Као дјечачићи, мој рођак Славко и ја, са бабом Цвијом смо дочекивали и нове године, слушали радио и гледали телевизију (јер је стриц Ђорђе, са којим је живјела до краја живота, међу првима у породици купио и радио пријемник и телевизор). Баба је кувала најбољу кафу. Кад бисмо попили по шољу, двије и више нисмо могли, она би нас, помало зачуђе, питала: „Јел', мој синко, баш није лијепа“...?

Као и сваки човјек, и моја баба Цвија је имала тешке тренутке у животу. Као дијете, преживјела је страхоте Првог свјетског рата, а као удата жена и мајка шесторо живе дјеце, носила се са патњама и мукама које је донио Други свјетски рат. Ипак, за њу и мог дједа Стеву, најтежи тренуци били су почетком тридесетих година двадесетог вијека, када су изгубили двоје своје дјеце, сина и кћерку, који нису имали ни пуне три године.

„Жив чоџек све издржи“, говорила је баба Цвија и утјеху налазила у раду, у молитви и одгајању дјеце. А како су дјеца стасавала и напуштала огњиште, и животне околности су се мијењале. У једном тренутку баба и дјед су остали сами. Кћерке су биле удате, три сина ожењена и „одијељена“ од родне куће, а најмлађи син позван је на одслужење војног рока. Поред свих дотадашњих мука и тешкоћа, то је за моју бабу био један од најтежих. Није ни чудо што је често знала да посегне за флашом и да, како је сама говорила, „чалане“ ракије, послије чега „лети к'о прела“... На срећу, и те муке је некако подносила и увијек остајала усправна, трпећи критике и од дједа Стеве и од својих синова, због честог посезања за флашом.

Понекад је на неколико дана одлазила код сина Митра у Брчко. Поносила се тиме што јој је син био директор трговинског предузећа, а снаја Милка пословођа у

продавници. И што су имали своју кућу у којој „вода тече из сваког дувара“... Говорила је: „Мој синко, ником' није лако. Ни мом Ђоји, који копа бунаре, ни мом Мили који брине о тол'ким људима у предузећу“...

Кад год је гледала телевизију, устала бидок су водитељи ТВ дневника поздрављали гледаоце. И док су се водитељи обраћали ријечима: „Добро вече, поштовани гледаоци“, баба Цвија је стојећи одговарала: „Бог ти помог'о, синко“...

Баба Цвија је била здрава и витална жена. Ријетко је ишла код љекара. У младости готово никада... Тек кад је остарила и ослабила, отишла је код љекара. Вољела је да попије по неку „чашицу“ и по двије, три кафе у току дана. Кад јој је доктор све то забранио, одмах га је послушала. Свима је говорила, како јој је, држећи је за руку, рекао: „Мајко, бако, мораш оставит' и каву и ракију, ако 'оћеш да будеш здрава“. Од тада је увијек говорила: „Мој синко, Бог и доктор“...

Умрла је мало иза поноћи, осамнаестог септембра 1981. године, у седамдесетдеветој години живота. Дан прије тога, негдје поподне, мој стриц Митар и ја дошли смо у Трњаке. Моји родитељи су „купили“ шљиве, а и баба Цвија је, дрхтавих и хладних руку, са штапом о који се ослањала, покушавала да буде од користи. Преко ограде је у кофу са шљивама убацивала по неку „фрцалицу“... Пољубио сам је у руку и дао јој теглицу меда коју сам купио. Питао сам зашто су јој руке тако хладне, на шта је она само одмахнула руком: „Старост, мој синко“...

Кад смо стриц Митар и ја полазили назад у Брчко, баба Цвија нам је посљедњи пут махала, наслонена на ограду дворишта, испод старе кајсије. Сутрадан смо јој дошли на сахрану. Теглица меда била је довољна да се заслади кољиво за сахрану и за све даће...

Стеван Р. СТЕВИЋ

ПОЕМА КАО (О)ПОРУКА ЉУБАВИ

Убогатом опусу песника Ђорђа Врањеша (1930 – 2004) који је поред других књижевних разубуђености објавио и десетак збирки песама, нашла се и поема из 1966. године Опорука за мог сина. Као гимназијски професор књижевности по разним местима родне Босне Ђорђе Врањеш је у својој лирици дуговао оној завичајној искри која је истовремено носила све од егзистенцијалних тема у најуниверзалнијим значењима. То ће се посебно видети у овој поеми која носи у својој унутрашњој лектури оне танане вибрације јесењиновско – лоркијевског тона. Обраћање сину, којег тражи у људским беспућима, у нежним сновима, у егзистенцијалној стрепњи.

Чекао сам те
по парковима градова
кад падају жуте пахуљице
сваки опали листић
био је ријеч љубави
њежно упућене
теби у предходницу

је заправо историјско обраћање оца према сину кроз унутрашњу катарзу у племену у којем живи, кроз унутрашњу љубав и спољашње страхоте, јер окружење уз сву занесеност љубављу носи тле туђинства:

између двају збјегова
двију слобода
двају болова
двије љубави ...

Тако ће субјект сина поистоветити са трагичном судбином свог национа и његовом историјом. Првотнo радосно кликтање животу, оном који је на свет дошао као ембрион, у каснијој исповести, у свету којим ће бити окружен, добиће горак укус разливен у елегичним стиховима поеме.

Песниково завичајно биће додириваће и Козару као судбоносни топоним и друге асоцијације које су одређивале у његовом песниковом бићу његово историјско биће, уз сву интиму свог унутрашњег универзума у којем је легла ова топла лирска исповест. Чак да није успела да одговори свим законитостима која би морала носити, она се искупила у законитостима срца.

Сежући у догађања која носе далековидост нових истина које ће се догађати у будућим временима, унутрашње песниково врело нас је само потврђивало у оном у чему ћемо бити наредни.

То чуло да се предвиди будућност макар и својом смрћу, побеђује животом као заоставштином за будућност.

Љубиша Бата Ђидић.

ЂОРЂЕ ВРАЊЕШ

ОПОРУКА ЗА МОГ СИНА ПОЕМА-

Сине, остављам ти љепоту патње између мора мисли и океана жеља, мјесташце у међуредовима трава гдје је моја крв отекла зеленим јазом да на њему саградиш малу цркву у којој ћеш исповиједати уморна крила,

кључ за људска срца:
Срећном и глупаку не даривај
вријеме.
не знају они за другу страну
Мјесеца
плима и осека наших живљења.
Несрећнима пружај пријелаз топле
ријечи
да лакше пријеким путем долазе
на светковину ситних разумијевања.

Чекао сам те
по парковима градова
кад падају жуте пахуљице,
сваки опали лист
био је ријеч љубави,
њежно упућене
теби у предходноцу.

Чекао сам те
између двају збјегова
двију слобода,
двају болова,
двије љубави...

Чекао сам те
на одморима птица,
касних сњегова
и дугих одлажења
дијелова човјечанства,
што од историје направеше
колону безхљебаша.

Чекао сам те
на материном гробу,
којем сам био тугоказ,
споменик својој самоћи
и урлик обнажених даљина.

Чекао сам те
на капијама породилишта
у сваком вриску,
у сваком муку, јауку,
долазак из ћорсокака.

Чекао сам те...

Дозивао сам те
на рог мркле ноћи
у којој су траве
снено мутавиле
по убојима камења
да би чуле разговор
на Елби нашој
од дугиних боја.

(Објављено 1966 у Зеници)

Интервју: Евита Бојковац, књижевник, Дервента

Неће ме у Удружење књижевника, па шта?!

Које су то све умјетничке креативне дисциплине којима поклањаш дјетинство и младост?

-Прво бих споменула ликовно стваралаштво, а тим се бавим како знам за себе. Када сам имала само три и по године, цртежи су ми објављивани у илустрованим часописима за дјецу на подручју Европске уније. А већ у другом разреду основне школе имала сам своју прву самосталну изложбу ликовних радова у просторијама школе, тако да су већ тада успједиле награде, похвале и признања за ликовно стваралаштво.

Недуго послје тога, имала сам више самосталних изложби, како у свом граду, тако и у ширем региону, а 2015. године двије јако запажене-једну у Дервенти, у просторијама Народне библиотеке „Бранко Радичевић“, а другу у Тузли у простору БКЦ-а.

Активно се бавим и музиком. Ученик сам завршног разреда основне музичке школе- одсјек клавира у класи проф. Мирјане Ђукић. Поласком у други разред основне школе, некако у исто вријеме, након самосталне ликовне изложбе, јавила ми се и потреба да напишем и прве стихове. То су биле пјесме о мајци, годишњим добијама, природи, животињама и које су објављиване у дјечијим часописима. Успједило је и писање кратких прича и недуго послје тога, 2016. године, објављујем и прву збирку пјесама под називом „Лептирова чајанка“, а за коју сам сама урадила илустрације.

У књижевности се, чини се, постигла највише, шта то

Млада умјетница, првенствено поетесе са шест-седам објављених књига и бројним наградама и похвалама, Евита Бојковац, гимназијалка из Дервенте, изутено је плодна на списатељском плану. Књиге су јој објављиване у Бања Луци, Источном Сарајеву, Инђији, Дервенти и Новом саду, а пна се

својим стваралаштвом оглашавала на многим скуповима, у листовима, ревијама и часописима, као и у електронској форми, на одређеним електронским „страницама“.

Разговарали смо с њом он-лајн, јер у вријеме пандемије само су ти начини ласни и могући.

значи и које су све то књиге и награде?

-Да, објавила сам шест књига поезије. Као што сам већ поменула, прву збирку пјесама објавила сам 2016. године, након чега слиједи „Ружичасто Сунце и Плави Мјесец“ 2017. године, затим „Композитор Мјесец“, 2018. године, „Лептир сликар“, 2019. године. Ове четири збирке поезије представљене су на Међународном сајму књиге у Београду у континуитету, четири године заредом, на што сам посебно поносна.

Прошле године, 2020, објавила сам двије збирке поезије, једну тематску под називом „Шта су лутке?“ а коју сам промовисала у Источном Сарајеву на 21. Лут Фест-у.

Шеста књига поезије под називом „Брод по имену Машта“, такође објављена 2020. године требала је бити представљена на сајму књиге у Београду, а који нажалост због вируса Корона није одржан, али успјела сам је промовисати у емисији „Рингишпил“ уживо на таласима БХР-1 радија.

Учествовала сам на скоро свим важнијим књижевним манифестацијама, како овдје, тако и у ширем региону.

Поменула бих неке од њих, као што су: „Ноћ боема“, „Гарави сокак“ и дјечији фестивал „Певај, равницо“ у Инђији, Прољеће Симе Цуцића у Новом Милошеву, Видовдански сусрети у Овчи, Илиндански сусрети у Пелагићеву, Фејсбук фестивал у Новом Саду, Међународни фестивал за дјецу и младе у Источном Сарајеву, Балкански пјеснички караван у Пожаревцу, Лут Фест у И. Сарајеву, Фестивал „Дјечије царство“ у Бањалуци, Међународни пјеснички сусрети у Дервенти, Андрићграду, „Панонски галеб“ Суботица...

То су само неке од манифестација на којима сам редовно учествовала. Пјесме су ми заступљене у више десетина зборника књижевних радова у Републици Српској, Босни и Херцеговини, Србији, Македонији,

Аустрији, Бугарској. Дјела су ми заступљена у антологијама, књижевним часописима, часописима за дјецу и младе, радијским и ТВ емисијама и превођена на вишејезика.

Добитница сам многих награда и признања, а неке од мени најзначајнијих су плакета „Сима Цуцић“ коју сам добила за књигу „Ружичасто Сунце и плави Мјесец“ у Новом Милошеву, плакета за учешће на књижевном конкурс у „Плањаксово перо 2018“ за најбољу причу за дјецу и омладину и заступљеност у књизи „На крилима змаја“, изузетна награда 16. Међународног фестивала поезије за дјецу и младе у Источном Сарајеву, специјална награда на 28. Међународним сусретима пјесника „Гарави сокак“ у Инђији, специјална похвала са Међународног конкурса „Пјесме Андрићграду“ 2019. године за пјесму „Трагови“, специјална награда „Саборска похвала“ у Овчи код Београда, главна награда на литерарном конкурс часописа „Нај“ у Београду, Гдје ти је на промоцијама књига било најљепшена награда за пјесме: „Бајна ноћ“, „Права дивота“ и „Златна јесен“ на Међународном фестивалу поезије за дјецу и младе, као и плакета 20. Лут Фест-а у И. Сарајеву, прва награда за пјесму „Штука“ на Међународним сусретима пјесника у Дервенти...

Гдје ти је на промоцијама књига било најљепше и када можемо очекивати да се баш ту појавиш с новом књигом?

- Све промоције мојих књига биле су веома добро посјећене, како од дјецe, просвјетних радника, па све до познатих књижевника. Промоција је било много, а издвојила бих промоције у Културном центру Бански двор Бања Лука, Народна библиотека „Бранко Радичевић“ Дервента, НУБ „Дервиш Сушић“ Тузла, КЦ и Матична библиотека Источно Сарајево, Јавна Библиотека Лукавац гдје сам промовисала своје че-

ВЕЛИКИ И МАЛИ ЉУДИ

Ружну навику имају људи, да о другима унапријед суде, да само због година рецимо, криво процијене друге људе.

Обично су жртве тога дјеча, јер одрасли мисле-шта они знају? Њих не треба схватати озбиљно, нека иду, нека се играју...

А када нека радознала дјеча упитају нешто маме и тате, они често не желе да одговоре, мисле, мали су, не могу да схвате.

А дјеча заправо одлично разумију многе ствари, каткад чак и боље, него људи учени, стари.

Дјеча уствари могу све, и много тога знају, знају да воле, сањају, желе, да стварају и маштају.

Људи, немојте никада, дјецу да подцјењујете, јер нисте ни свјесни шта све може једно дијете.

Осим тога сваки пупољак једном постане цвијет... То дијете једнога дана можда промијени свијет.

А можда неко дијете мијења свијет већ сад, велике ствари можда чини неко још млад.

А осим тога можда постоје и они који више нису мали, они који одрасли су већ, али у срцу дјеча су остали.

Одрасли које још увијек радују мале ствари, који маштају и сањају, сјећају се дјетињства чари.

Зато унапријед никоме не суди велики свијете, није циљ само одрасти, већ у срцу остати дијете.

Никоме се не ругај, никоме не суди, јер и дјеча и одрасли могу бити велики људи.

Евита Бојковац

Биографска биљешка

Евита Бојковац рођена је 2005. године у Дервенти, гдје живи и ствара.

Поред поезије, бави се музиком, цртањем, сликањем, као и писањем кратких прича. Својом првом збирком пјесама „Лептирова чајанка“ представила се јавности 2016. године. Другу збирку пјесама „Ружичасто сунце и плави мјесец“ објавила је 2017. године, за коју је добила Плакету „Сима Цуцић“ у Новом Милошеву у мају 2018. године, током манифестације посвећене

лику и дјелу Симе Цуцића, родоначелника књижевне критике дјечије литературе. Трећу збирку пјесама под насловом „Композитор мјесец“ објављује 2018. године, четврту збирку пјесама „Лептир сликар“ објавила 2019. године, пету збирку пјесама под називом „Шта су лутке?“ као и шесту „Брод по имену машта“ објавила је 2020. године.

Пјесмесу јој награђиване на бројним литерарним конкурсима и објављиване у многим часописима и поетским зборницима у ширем региону.

тири књиге заједно... И да кажем још да ми је било најљепше на Београдском сајму књиге. Искрено се надам да ће пандемија проћи и да ћемо већ ове године бити дио највеће манифестације Београдског сајма књиге.

Иако испуњаваш све статутом одређене услове, још те нису примили у Удружење књижевника РС, Је чли ти жао?

-Јесте, жао ми је.

Иако сам уписана у Регистар уметника као књижевник у Министарству културе и образовања РС, а и члан више књижевних клубова у Републици Српској и Србији, сматрам да сам тиме ускраћена за учешће на манифестацијама резервисаним само за чланове удружења. Али, шта је – ту је...

Шта ново спремаш у књижевности, чиме се сада бавиш?

-Већ имам спремну, за штампу, збирку кратких прича, а тренутно радим на збирци шаливих пјесама и надам се скором завршетку. Остала сам посвећена животним темама, свакодневним стварима и појавама којима смо окружени.

Ко су све те младе снаге као и ти у књижевности ТС и шта мислиш о њима?

-Поменула бих пјесникињу Селену Берић из Бања Луке, која је веома талентована и сматрам да има сјајну будућност. Морам да кажем и то да постоје дјеца која су такође талентована за поезију, а који немају могућности и подршке да се докажу. Замислите државну јединицу која нема своје званичне листове, реције и часописе за младе и најмлађе читаоце, а понешто од тога имају приватници који не могу досегнути ни до сопствених средина јер, напосто, наше ресорно министарство им не допушта да то што „произведу“ могу продавати у школама.

Р.ПР.

ЗА ОЉУ

Могу ли ти бити
Дан и ноћ,
Јутро и починак,
Осећање,
Прво и последње?
Могу ли ти бити
Топлина у грудима
Искра у погледу
Уздах олакшања
Спокој избављеног?
Могу ли ти бити
Живот цео
А да ништа не пожалиш?

Драга,
Лепо је волети те,
За дашак нежности
Добити талас миља
За један миг
Чистину неба
После дугих киша.
Извештај и то не помињу
Али осећам надолазак
Плиме нежности,
Незабележен у приобалним
подручјима.

Узнесен
Милошћу ненаданом
Свепраштајућом нежношћу
Помилован

Примих унапред
Плату небеску,
Истину свеколику.
Сећања блистава
Плаве ме
Радошћу непобедивом.
Слутим близину последње ноћи,
Крај учења,
Излазак на чистину,
Неизрециво сабирање,
Чудесно огледање,
Пољубац који надвладава,
Кретање ка обрисима
Неумитне светлости.
После свега, остау ми
Неопозиви призори лепоте
Сећања на нежности зненадну,
Загрљаји за тихих вечери
Кад време стаје
И отвара тајне двери срца.

Драга,
На час ме прими
У угао ока
Где ти милина пребива
У сјај зеница
Брушених светлом земних дана.
Драга,
За мали предах
На длан ме прими
Тамо где секу се линије
Живота и судбине
Земље и ватре.
Вратићу ти то

За хладних дана
Топлином ненаданом—
Од срца
До врхова прстију.

Душан ПАЈИН

НИСКА ЉУБАВНА*

У шуми,
Ја свестазом
Ти, шипражјем

Умагли, страх ме
Видим, знам
Ту си, негде ту

Ноћне сенке
Варљиве, моја ту
Твоја, негде далеко

Хладна је ноћ,
Јутром кад те видим
Хеј, радости!

Загриши ме,
Срце гласно пева
Свет је леп

Гледам храст
Моћан као бог
Видим, Душко

* Ниска означава низ хаикуа
посвећених истој теми

Оља ПАЈИН

ВИДИК

(Младену Ђ. Сегићу)

Кажу да у самртном часу
Људскога бола
Највише је желео да
Седи иза куће.
Знам да иза куће
Не постоје ни путеви
Ни људи, пролазници
Постоји само В И Д И К
Преко поља и шума...
Видик његов и видик свих
Знаних и незнаних
Бивших и будућих
У болним патњама
Несазнајна даљина
Што склапа и саставља
Свакоме смртнику
Онострано вечно
Са постојећим
Које се губи у
Својој целовитости
Из људског ока и ума...
Нестални В И Д И К
Што појављује се ко варка
Изазова у сударима
Општег и долазећег
Ко трајног у бићу несталном.

(13.10.20. Кремна)
Светозар САВКОВИЋ

О аутору

Светозар Савковић, рођен 1955. године у селу Кремна код бањалучког Прњавора у којем завршава средњу школу. У Новом Саду завршава студије техничке. Објављивао поезију и прозу у већем делу часописа за

књижевност и уметност на простору Југославије. У Шведској је друж-

бовао са преминулим песником, Мехом Бараковићем, о чијој је поезији и животу песника писао и јавно говорио.

До сада објављене књиге: Група аутора, «Топлији део неба», Београд, 1981. Самосталне књиге, збирке песама: «Да се живи да се траје», Нови Сад, 1999.; «Шумске сестре», Нови Сад, 2001. које су преведене на руски језик 2015.; «Путем до звезда», КЗЈ, Београд; «Растојања-или дисхармонија опаког», Српска књига, Рума, 2006.; књигу прича: «Необичне приче», Нови Сад, 2009. и књига прича, «Незгодна деца», 2015, «Ковачица река», 2017.

Пише осврте и рецензије да би подржао савремене, долазеће песнике.

Живи у Новом Саду.

Из необјављених путописа (наставак Србија, 2. дио)

ОПРОСТИ МИ МИЉКОВИЋУ ШТО ЖУРИМ

Под великом бригом напуштам Ниш одмах по завршетку вишедневног дружења са писцима претежно из Србије на манифестацији “Врата Запаља”. Дужи боравак у Македонији с краћим наставком у Нишу, изгледа ми цијелу вјечност. Одсуство од куће преполовило је вријеме мог годишњег одмора не пружајући ми минимално опуштање од стрессова којих се још дуго нећу моћи ослободити. Уз то, та сасвим нова брига шта ће се све догађати наредних дана у СРЈ, нагнала ме је у први аутобус за Београд, као да бјезим... Два момка из Призрена, за вријеме пјесничког ручка, причали су ми детаљније шта се то збива ружно на Косову и Метохији тог жарког љета 1998. године. Не памтим им пјесме, нека ми опросте, али се добро сјећам њихових преозбиљних и јако брижних лица, као да су стигли из мог Лијевча поља или са Козаре 1995. оног јој! љета господњег послјије НАТОвог убијања недужних људи и рушења ТВ репетитора кад смо изгубили блиске пријатеље (у цивилу), а са нашег “закључаног неба” нападнута Република Српска, сву информативну везу са свијетом. Свједок сам настанка СРТВ (19. 4. 1992.)и пријатељ многих новинара и младог сниматеља Саше Колевског, кога су мучки убили на Озрену 1995. г.

Јуче сам на пијаци набавила нову гардеробу када сам дошла да купим неке поклоне Јадранки и њеној породици; било ми је некако непријатно што су ме задржали све дане у стану. Љубазни фини људи нису дали да селим у хотел на трошак организатора, па и због тога сам, брже-боље, пожурила да одем... Чак нисам стигла да свратим у Удружење књижевника

“Бранко Миљковић”, али сам видјела врло кратко, његовог актуелног предсједника, господственог Радослава Стојановића који ми је послао честитку за текућу (Н) ову годину, с мини портретом омиљеног нам српског пјесника, у отмјеном црном шеширу пожеливши добро здравље пјесничкој породици, а на десној страни честитке простирала се црна графика мјесног моста - жељезних лукова над бијелином ријеке с чијих обала стреме витки јабланови, као живи чувари мира под старом тврђавом.. Дао ми је неколико информација о награђеним писцима из Републике Српске на недавно завршеном конкурс у Удружења и отишао у журби, са мојим обећањем да ћемо се сутрадан срести код њега, у улици Војводе Путника 20. Нажалост, времена је увијек мало и много тога нисам обавила у Нишу, од посјете позоришту до одласка у УК. Срећом, видјела сам много дјецe по врућим парковима у игри и осјећала још већу чежњу за мојим милим унуцима. Док сам напуштала Ниш шапутала сам дубоко у себи: опрости ми Миљковићу што одлазим без поздрава, али, вратићу се једног дана да се сити испричамо ко род рођени. Мили мој, немој ми замјерити, а надам се да неће ни Радослав. Пуна сам нечега у себи, пуна ко шипак, можда презрелог немира и мајчинског страха који душу разарају латентно, од деведесетих... Ти то и мртав разумијеш, мој несрећни и непоновљиви пјесничке...

Дугим путем до Београда, зурим кроз прозор, понекад шкиљим у себе, а најчешће, у прошлост...

Рођена уочи Божића 1945, по повратку из Фрицовог млина са џаковима брашна за чесницу гдје је мајка цијели боговјетни дан чекала да дође на ред, с трбухом до зуба – како се то код нас каже, тј. са мношвом у стомаку, у цијелцу до кољена. Није одустајала јер је млинар, примивши литру ракије, обећао кад оду са брашном из млина Нијемци, самљети све жито и спровести коње у саоницама кроз ноћну стражу на главној цести Бањалука – Градишка код крчме “Триглав” а на раскрсници са макадамским путем Елезагићи-Трошељи, а одатле ми ћемо лако скренути пут Горњих Карајзоваца... Стигосмо кући у хладно свитање Бадњег дана, јер су гладни и промрзли коњи јурили као луди. Отац је изнио мајку из саоница јер је већ била добила порођајне болове. У топлој соби убрзо сам, гласним плачем, измамила осмијехе укућана и пружила радост што нисам била мушко чедо. Родитељи су већ стекли четири сина а само једну кћер... Иако ратни, тај Божић Козићима донио је дупло задовољство.. Пљуштали су и разни дарови.

Комшије су долазиле по своје брашно и доносили новорођенчету из тек отворених трапова сачуване свјеже намирнице: купус, мркву, репу, кромпир, а било је и нешто новца. Највише ми је дао “Доктор за коње”, како су звали мог старог комшију Милана Башића... Мајка ми је још малој причала да сам рођена прије вакта, (времена) бар неку седмицу зато што је она код Фрицовог млина у Тополи, стојећи дуго на снијегу, баш нагробусила...

– Зашто се не зовем Божица, када сам рођена уочи Божића? - питала сам врло побожну бабу

Јелицу док сам била још у основној школи. Она ми је тихо и тужно одговарала: “Отац ти је дао име много прије рођења. Поштуј га.. То је све што имаш од њега...”

Касније, и кад би пијукали, палили бадњак или се за софром сити свега, веселили, ја сам то негдје имала на уму.. Одрасла сам и старила без оца тугујући, несвјесно, постајала сам врло осјетљива... У пеленама одболвала сам тифус, као и мајка и брат Мирко. Умрла бих да се није вратило мајчино млијекко на чијим сам грудима стално ћапкала, а по мудрој савјету искусног руског љекара из Градишке, без обзира што га је у њој висока температура препржила и дуго га није било. Вратило се млијекко да ме спаси од смрти, и стигла је убрзо слобода, али баш тада, бестрага, нестао је отац – појео га мрак на њиви кукуруза.... О, боже, боже! Откуд ми баш сада навиру та давна сјећања?

Не знам у коју Србију гледам док зури кроз мутно окно аутобуса сама са собом? Посматрам сеоске куће и дворишта попут наших у БиХ. Кад видим камени споменик - чудим се за што су људи сахрањивали некога свог изван гробља? Да ли им је било предалеко или је нека друга потреба тјерала да се мртвац задржи близу укућана... Примјећујем и краве у пару, односно волове упрегнуте на њивама, што ме врло збуњује. Мислила сам да је код њих боље и земљорадња савременија од наше. Вољела бих да се мало зауставим скоро у сваком селу и све то успут, упознам и доживим...

Колико сам пута била у Србији и којим поводом? размишљам ћутке. Прије мене долазили су моји рукописи. Пјесме су ми објављиване, приче такође, али и награђиване. За есеј “Свет који видим и свет који желим” добила сам млада, велику награду листа “Комунист” и први пут ушета-ла се у Београд, тај наш главни лијепи град који ме, величином, у исто вријеме, сву надањује али и страши... Предсједник жирија је био Родољуб Чолаковић, чувени писац и револуционар, награда се

уручивала свечано на Тргу Маркса и Енгелса број 1. Апартамент ми бјеше резервисан за два дана боравка, са још двије награђене ауторке из Србије. Година је 1968. Долазим из мале Бањалуке, у хотелско бљештавило и раскош интеријера, боли глава... Маштам како ћу уживати у том луксузу са мужем јер дјевојке неће доћи у хотел, оне имају родбину у Београду. Веселим се боравку али ми у Ранковој редакцији кажу да је хитно послан на терен због неког новинског чланка и да ће се, можда, тек сутрадан вратити. Одлазим из “Младости” скрхана и уморна од дуге вожње, и први пут у животу користим такси. На додјели награда, скоро да се заплачем док дајем изјаву за тлевизију а новинар, родом из наше Крајине, Џевад Сабљакковић, сав усхићен од среће, још више инсистира да говорим.. Но, убрзо, потом, тражи ме портир и говори да ми стиже супруг и да га чекам ту, док ускоро не стигне са станице. Онда ми се сав свијет промијени у секунди... наравно, ја нисам више она спутана и смушена жена, већ посве другачија... С Ранковим доласком, ту промјену сви ће гласно примјетити и све даље биће супер узвишено... Вечера у Клубу књижевника уз Бранка Плешу, Зорицу Мутабић и много других значајних људи се памти сав живот. И сутрадан ми је Београд изгледао као прави мравињак – крчат и непроходан. Одувијек мрзим гужву. Сама ништа не знам: ни гдје прећи улицу, ни како ући у трамвај... Све паре од награде потрошила сам у “Клузу” на луксузну гардеробу за себе и сина.. У сваком погледу, Београд

ми је био баш незабораван град. Касније смо долазили редовно на Сајам књига, посјећивали знаменитости, Скадарлију и неке друге значајне кафане. Обилазили смо Нови Сад, успут би скокнули на музику чувеног оркестра Јанике Балаша и јели војвођанску љуту добру клопу. Путовало се властитим аутом са понеким пријатељем, дружило и пјевало у Србији и до Србије. Гостовало се на Коларцу, у Смедереву, Вршцу, Сремским Карловцима, у Кући Ђуре Јакшића, Библиотеци Града Београда... Правне науке сам студирала ванредно у Сарајеву. Пиасла учила, радила.... У свим фирмама диљем Југославије, по државном закону издвајана су средства за наша неразвијена подручја : Косово и Метохију.

Као шефу рачуноводства најтеже ми је било попунити гломазни пратећи образац ЗНП, уз ЗР, утврдити обавезу по стопи 1, 70 % на доходак, а аконтације су плаћане сваког мјесеца.. Велика свота новца давана је за КиМ, али напредак се није видио; да ли је СИ Вијеће контролисао утросак тих пара, не знам. Из контаката са пријатељима слутило се да Метохија – црквено-манастирска здања, нису никада уживала та средства али да је прилив великог новца уносио јаз- раздор међу политичаре па и нерад, на рачун Југе. Кружили су разни вицеви о партијском руководству КиМ. Мој пријатељ, Токау Abidin, иначе инжењер у творници “Јадранка” причао нам је невјероватне разне ствари; и због чега одлазе људи и траже посао другдје... Познавали смо добро неке пјеснике из Приштине и примали их себи, на

конак, кад би требало... Хасана Мерџана смо возили на Козару и чудили се његовој ђултивности... Никада нисмо ни помислили да ће се догодити ратни сукоби између Срба и Шиптара.

Док путујем са југа Србије, брижно мислим шта је то у људима да не могу да живе у миру. Сама са собом разговарам не слутећи да ће чести сукоби призвати западне силе да интервенишу и отцјепе наше Косово и Метохију од Србије... За само шест и по мјесеци од мог повратка из Ниша, без сагласности УН а, по одлуци 19 земаља чланица алијансе, НАТО ће извршити невиђену агресију на СРЈ, почевши нападом 24. марта 1999. године. Убијање Србије и Црне Горе из ваздуха, трајало је пуних 78. дана и ноћи, непрекидно... А кориштење су убојите бомбе са осиромашеним уранијом, чија употреба није дозвољена. Посљедице од тих отрова су карциноми и друге разне болести међу становништвом и уз то - дуго трају. Уништавали су војне циљеве са људством, хемиска постројења, мостове, пруге, фабрике, објекте радија и телевизије, па, и амбасаде неких источних земаља (била

сам лично пред кинеском, у улици Трешњиног цвета, са Надом Антонић из Новог Београда.)

Самовољно и плански... рушити и убијати... Убијати по једно дијете и више... Дневно. Цивилне жртве су "колелерална штета" кажу, а не "ЦИЉ." Срамно...

Нормалном човјеку незамислив чин на било ком мјесту кугле земаљске. Али ти монструми, унапријед су амнестирани од било какве одговорности. Само су неки часни појединци одбили те кукавичке задатка. ХВАЛА ИМ х у пута од свих мирољубивих Срба на кугли земаљској јер ми никог нисмо нападали. Никада...

Ми, из РС, одлазили смо под те бомбе добровољно да бранимо Србију – срцем, пјесмом, пркосом и присуством на тлу и мостовима изнад ријека... Осамнаестог априла културни радници Бањалуке стигли су у Београд.

Кошава нас је буквално носила с Панчевачког до Бранковог моста: падали су транспаренти, падале заставе, падао Кочић под силним налетом вјетра. Никада нисам помислила да ће се онај мравињак из мог првог сусрета изгубити са улица Београда, да ће

бити туробно пуст у по бијела дана, без живе душе на видикју. Тек понеки освјетљен нечији прозор у општем мраку.. У ту нијемост ноћи и немоћи, савршено се уклапала јака долазећа јака мотора- убица са небеса... "Плачи мала, плачи/ Ост'о сам на Рачи" пркосио је Боро Дрљача пјесмом о граници на Дрини, и стотине Крајишника који су га пратили кроз сузе, а након историјског обраћања својој војсци на Церу, војсковође Живојина Мишића, у бриљантној изведби глумца Н П, Небојше Зубовића...

У друштву са писцима: Будимком Стојанов, Драганом Колунџијом и Душком Врховац, те глумцем Тихомиром Станићем, дрхтимо ја и мој кум

Милош Милојевић на сред Бранковог моста и чекамо свој ред за рецитовање.

Наш домаћин из Скупштине прилази нам и каже да морамо поћи у аутобус јер се плаши да би агресори ноћас могли циљати наш мост на Рачи. Ускоро ће поноћ, промрзли и гладни, појели смо у вожњи ланч доручак из Инсанићеве пекаре...

Мухарем и Олгица су музичари, а из нужде и пекари; донирали су сву храну за пут. Олгица је рођена у Србији. Њен отац Димитрије је поријеклом Грк, а био је први југословенски министар за културу на Косову и Метохији.

Ето, нас такве из оних и ових времена, безвезњаци свјетски, зову дивљацима.

Од границе на Дрини из августа 1994. г. носим први ожиљак. Били смо у Санском Мосту, на манифестацији "Шушњар" са гостима из Крагујевца и домаћинима обиљежили крсну славу – Илиндан. Увече смо одржали у Мркоњић Граду књижевно вече. Ујутру смо за кафом у кухињи чули вијест о граници... и занијемили. Гости су отишли: Ршумовић, Ерић, Колунџија... нисмо се ни поздравили. Тада сам написала горку пјесму "Између двије невјере". Освојила је, од пристиглих 997. пјесама, прву награду и добила

“Песнички крчаг” којег је осликао Милић од Мачве, а Вук Крњевић бјеше предсједник жирија. Кад су јавили у моје позориште, Лука Кеџман је примио ту дивну вијест. Редитељ је родом из Титела и одазвао се без позива да брани Србију. Обарао је “невидљиве” грдосије и причао да је Србима и вјетар понекад помагао – носио је онај црни дим и загађени ваздух ка “милосрдним” сусједима...

Горке пјесме саме су ницале на мостовима. Под називом “Београдске разгледнице” обраћале су се пријатељима – писцима, од Десанке па до Јадранке... Ушле су у збирку “На небо касним” која је награђена Повељом “Драгојло Дудић”. (Ишла у “НОЛИТУ” 2000. године, уредник Добрица Ерић, едиција “СРП”, уз поговор Драгиње Урошевић.)

Кад је бомбардован трећи мост у Новом Саду, пјесник Драган Студен умро је у Бањалуци. Избјеглица из НДХ, аутор “Боркиња”, “Зашто прогоне мудраца” и више од хиљаду хаику стихо-

ва, није издржао неправду новог свјетског поретка... Ни Бранко Миљковић није отишао у Загреб да се о ниско дрвце објеси, али је нађен мртав... Десанка је увијек долазила другима у невољи да их утјешу. Можда је добро што није дочекала тај злочин над Србијом... Пјесникиња и њена ученица Мира Алечковић, дуго ми је причала у С. Мосту те ратне године како је умрла. Стево Жигон је рецитовао “Тражим помиловање” и сви смо плакали. Баш те њене пјесме биће увијек добродошле и актуелне.

Много касније стигла сам ја на другу границу међу Србима. Нашла сам се на мосту између Сјеверне и Јужне Митровице, на самопроглашеном – отетом Косову (Метохију не помињу зато што је црквени grunt, очигледно наш, али и то хоће себи). Носим Ибар, крик паунова и ликове пјесника: Валентине Питулић, Мирка Жарића, Милана Михајловића... па мале избјеглице Данице и бројне публике...

Писци су одувјек као браћа, али ја сам се замислила имам ли тад право да погинем у луђачком НАТО бомбардовању Србије? А?.. због своје дјеце? Превише је преживјети два рата па, свјесно, пристати на смрт!?

Не знам одговор, али опет бих отишла у сличној невољи међу Србе. Оно што жалим јесу пропуштене прилике у бољим временима. Једна од њих је не одазивање позиву Ненада Грујчића да отворим Бранково коло 2002. г.

Због сестре Десе морала сам изостати јер увијек има прече од пречега..

И данас, заскочена вирусом короне, са остатком свијета, под сопственом маском бројим дане до љепшег СУТРА, али не могу да се отмам утиску да “COVID – 19” нема сличности са 19 чланица НАТО алијансе чији је циљ смрт, само су размјере другачије...

Стевка КОЗИЋ ПРЕРАДОВИЋ

Глоса

СУБОТЕ МОГ ДЕТИЊСТВА

По лицу ми ромињају кише
и снег кити као цвет од зове
мој завичај што ми још мирише
на румене суботње хлебове.

Добрица Ерић

Сећање

Године су живот ми оплеле
стиховима што судбина пише,
а са косе већ одавно беле
ПО ЛИЦУ МИ РОМИЊАЈУ КИШЕ.
Родно село сном детета спава
и не чујем да ме ико зове,
само шушти пожутела трава
И СНЕГ КИТИ КАО ЦВЕТ ОД ЗОВЕ.
Знам да једном мораћу да одем
јер и срце куца ми све тише,
а тамо је поред Врбас воде
МОЈ ЗАВИЧАЈ ШТО МИ ЈОШ МИРИШЕ.
Кад у небо мисли ми утону
у облаке што по њему плове,
подсете ме у летњем сутону
НА РУМЕНЕ СУБОТЊЕ ХЛЕБОВЕ.

ЉУБАВ НЕМА БОЉЕ ДАНЕ

Љубав нема боље дане,
све је сад и никад више,
све што иза тога дође,
дође само да њу збрише.

Душко Трифунковић

ДОК ГОД ХОДИШ

Кад се зором славуј јави
и кад златно сунце гране,
искористи сваки секунд
ЉУБАВ НЕМА БОЉЕ ДАНЕ.

Док год ходиш певајући
и док рука песме пише,
увек мисли - све пролази,
СВЕ ЈЕ САД И НИКАД ВИШЕ.

Нема другде, само овде
живи живот док не прође,
остало је само тама
СВЕ ШТО ИЗА ТОГА ДОЂЕ.

Нек' кроз вене љубав точи
док се гледа и док дише,
једног дана црна сена
ДОЂЕ САМО ДА ЊУ ЗБРИШЕ.

Вера КОРОПКИН РАТКОВАЦ

Prvo objavljivanje

POVRATAK IZ ZABORAVA

Vraćali smo se iz škole, naravno, pješice. Zezali smo se i jeli mekane kifle, kupljene u obližnjoj pekari. Život đачki počinje poslije škole. Uvijek se pitamo: Gdje? Kuda? Ko će s kim?

Neko je dogovorio košarku na Partizanovom igralištu, a neko ribolov. Oni stariji šiljkaju se sa curama. Moja ekipa, to se već zna, juri u podrum Emirove kuće.

Ostalo je još deset dana do svirke, a Emir još nije ni poskidao sve riječi pjesama. Na probama se radi užurbano. Edo se malo zanese, pa ispadne iz ritma. Iva se ljuti, i komanduje:

- Sve ponovo!

Bilo je ljutnje. Bilo je bacanja palica. Žice su u bijesu pucale, ali druge nije bilo, morali smo slušati. Biti dio Sanske rock škole bio je ponos, i krupan zalogaj. Kroz ovu školu su već prošli: Muta, Edo, Fifi, Peđa, Čupi, Vojo, Bećo, i, još mnogi drugi. Znali smo da je sanska publika veoma probirljiva, i zato smo morali marljivo vježbati da budemo što spremniji pred izlazak na binu.

Pjesme smo vježbali u podrumu, a na spratu iznad nas su bili Emirovi roditelji. Nevjerovatno je šta su sve izdržali. Mi smo lupali punom snagom: vox, fender, bubnjevi, i naša galama.

Mnogi su nas slušali, čak tamo preko rijeke, na hotelskom zidiću.

Ono što je bilo interesantno za nas je, da je bend imao veoma jaku logistiku. Imali smo rajku koja nas je svuda pratila, pa s pravom mogu reći, da su i oni bili dio našeg benda.

Dobro se sjećam svirki u Domu "Partizan". Dok smo svirali, iza bine je naša raja uživala na strunjačama, i pijuckala. Poslije, opet, zajedno nastavljali i zicali parket poslije svake svirke.

I vrijeme učini svoje. Ni jedan član ondašnjeg benda sada ne živi u

istom mjestu. Život nas je posijao na sve strane.

Jednoga dana javi mi se Edo:

- De si ti, Iva?

- Heeeej! Gdje si ti, Edo! – obradovao sam se.

I tako, riječ po riječ, on predloži:

- Hoćemo li zajedno zasvirati još jednom?

Naravno, odmah sam se složio. Poslije se javio Emir, pa Rajko. I tako se priča počeo odmotavati.

Nešto se čarobno spustilo te noći u sansku dolinu. Povratak iz zaborava. Ponovni susret. Miris Sane je kao nekad postao sladunjav. Ulice su ponovo oživjele. Svjetla grada zablješćala su na sve strane. Bend je poslije četrdeset godina ponovo svirao.

Kada smo počeli prvu pjesmu, meni su se vratile davne uspomene. Dom Partizana, Srednjoškolski centar, i mnogi drugi nastupi. Ona naša publika, četrdeset godina starija, ponovo je sa nama, i ponovo nam aplaudira. Edo lupa kao nekad. Emir kao i uvijek, odličan. Ja pomalo izgubljen. Da li je moguće da se ovo stvarno događa? Četrdeset godina je trebalo da shvatim šta mi to nedostaje. To smo svi osjetili te noći. Fali nam naš grad, njegova ljubav, njegov zagrljaj. Fali nam naša Sana. Vratiti one noći. Prosuti zlatne naše note iz starih sehara po svim dobrim ljudima.

Sanjani su još jednom zapjevali s nama. Otvorili su svoju dušu i dali sve od sebe. Poslije te noći naši životi su opet postali naši. Naš mali grad je postao veći od svih svjetskih metropola. I mi iz benda smo se na kraju bratski zagrlili, pokupili svu darovanu nam ljubav i toplinu, i spakovali u svoje kofere.

Braco IVANIĆ

Prozaidi

Krajiška Guča

Pisao sam jednom prijedorskom muzičaru da pokrene ideju o etnofestivalu negdje na prostoru Krajine, a on meni kaže da bi to bilo teško. Ja se onda sjetim da smo mi to već imali. Bilo je to na Međeđem brdu, ali to su ljudi jednostavno zvali Korida.

Imao sam privilegiju da aktivno učestvujem u skoro svim aktivnostima oko organizacije te fešte, jer ju je moj otac jedno vrijeme organizovao. Ja sam samo trčkarao okolo i gledao. Kažu da je u jednom trenutku broj posjetilaca dostigao cifru od dvjesto hiljada. Starog nisam tih dana skoro nikako viđao. Kasnije mi je pričao da je za taj broj ljudi na jednom mjestu trebalo obezbjediti i vodu, i struju, i parking, pa obezbjeđenje i još mnogo štošta.

On je bio zadužen za sve to, a general Milančić, za borbe.

Krajiška Guča se održavala za Ilindan, a počinjala je još u petak. Kolone ugostitelja su se slivale grmečkim prašnjavim cestama. Šatori su se postavljali, svuda naokolo. Agregati su se palili, dernek je počinjao. Pjevačice su izvodile svoj šou ispod svakog šatora. Gajbe piva na sve strane, a janjce su derali tu na licu mjesta, i pekli. To je bila prilika da se uvali i neka hrana čiji je rok trajanja istekao, tako da si morao biti jako oprezan kod izbora jela.

Tu se moglo vidjeti svašta. Bilo je ljubavi na seoski način, ispod olistale bukve. Bilo je pijanih i raspjevanih na sve strane. Pjevačice i zabavljačice su pjevale i zabavljale goste puna dvadesetičetiri sata, bez prestanka. To su bile pjesme koje nisu imale uvod ni foršpil i pjesma od tri, jedva da je trajala pola minute. Bila je tu i kaca smrti sa hrabrim motordžijama koji su kružili velikom brzinom. Bilo je i baba gatara, ringišpila, pa tuča,

ama, baš, svega. U vrijeme kad nije bilo telefona policija je vazda nekog tražila, a stari je morao često zvati zalutale preko razglaša da se jave kod bine. Tako je jednom neki tip došao sa ženom na Koridu, a vratio se kuci u drugo selo sa ljubavnicom i izgubljenim novčanikom. Jedna drugarica je izgubila lijepu torbicu koju je poslije neko našao na krivini kod Stanića.

To je bio dernek nad dernecima.

Posebno mjesto u sjećanju zauzima ponosni uzgajivač bikova za borbu, zvani Lazija. Cijelu godinu on je hranio svog bika, pričao s njim, govorio mu o prošlim koridama. Uvježbavali su njih dvojica sve taktike. Znao je Lazija kakvi su ovi od Kaknja. To nisu bikovi, to su džinovi. A Lazija je uvijek uzgajao manje, ali žestoke bikove. Noću je sanjao kako mu, moj otac, Dušan, dodjeljuje prvu nagradu i skakao iz sna sav u znoju. Ta tri dana u godini su bila sav njegov život. I danas ga se sjećam sa štapom kojim se pomagao u hod i grubim promuklim glasom kad je bodrio svog Jablana, a Kakanjac ga gura kao buldožer. Jablan se ne da.

Svi mu mišići na tijelu napeti kao sva krajiška srca. Gura jedan, pa drugi. Galami Lazija, galami Kakanjac. I, onda, čitava korida na nogama. Čitava Krajina u oduševljenju urliče. Kakanjac nije izdržao. Pobjegao je glavom bez obzira, a za njim, i njegov gazda.

Lazija plače. Ljubi svog Jablana, i kao pobjednički ples stavlja svoj stari šešir na štap, i diže uvis. Pričalo se poslije da se nije trijeznio danima i da je spavao u štali kraj Jablana.

Još uvijek ponekad, kad slučajno prošetam zaraslim stazama mladosti, začujem onu narodnu "Šta će mi život bez tebe draga"... a mirisi ćevapa i mlade jagnjetine na svježem grmečkom zraku uz mlaku pivu donesu onaj osjećaj koji se nemože naručiti ili napraviti. Sve se u nekom vremenu prirodno složi. I kad toga nestane nema tog naučnika koji će to opet sastaviti.

Možda jednom neko zakaže jedan oproštajni meč. Valjda još ima Jablana. Svakom Laziji bi bilo drago.

Braco IVANIĆ

O autoru

Braco Ivanic Iva rođen je 20. 9. 1963. u Gornjoj Sanici, opština Ključ. Osnovnu i srednju školu je završio u Sanskom Mostu. Nakon završene srednje škole upisuje i završava Šumarski fakultet u Sarajevu. Radio je kao šumarski inženjer u sanskoj Šumariji. Trenutno radi i živi u Sioux Falls, SD, USA. Ovo mu je prva samostalna knjiga.

IGRA SKRIVALICE

Ne mogu te isterati iz sebe
ali naći ću jedno skrovito mesto
jednu poznatu tišinu
jednu nemerljivu dubinu
do kojih samo ja znam put.

Tamo ćemo cvetati nas dvoje
uprkos nemogućnostima
uprkos mraku nenadanja
uprkos moga hoću i tvoga neću.

Tamo ću ti pričati
gde sam se smejala lažno
i kako sam te sanjala
i da me boli kičma
i da mi glava puca.

Tamo ću brinuti o tebi
i želeti samo da si sretan
i neću plakati
suze bi našle put do tebe
iz te moje tmine
možda bi te bolelo.

ADAĐO

Jesu li to tvoji koraci?
Ili mog srca?

To trava diše lako i bez svesti
o mirisu
o mekoti.

To proleću neke male ptice
ne znajući ništa o večnosti
o dotrajalosti.

To moji damari pulsiraju
Sa violončelom koje šapuće adađo
Ispračajući me na put.

(Iz knjige „LJUBAV I NJENA
SENKA”)

Olivera STANKOVIĆ

ANDANTE

Umorna žena
maramice za plakanje
na prozore prostire.

Prolazi čovek od onih što skupljaju
ženski plač
penje se na prozor
skida i stavlja te maramice
u džep
i ne primećuje ženu
koja plače
iza prozora.

Tada
ona i shvata
te iz džepa vadi
svoje ženske maramice
silazi kroz prozor
prilazi čoveku
-što skuplja žene-
i stavlja ga sebi u džep.

(Prepev sa španskog:
Silvija Monros Stojaković)

Marija LANESE

Писмо мајке

Сине мили умири се мало
Пишеш пјесме и сијеш посвуда
Све је сине на тебе то пало.
Скупа цијена твог великог труда.

Нит` ко чита нит` купује књиге.
Немаш пара за себе довољно
Радо чекаш да свијетиљка сине
И кафану да посјетиш рано.

У ђевојку неку си заљубљен,
А таксијем возиш се по тргу.
То што радиш неће бити славно
Дођи мајци све то пусти к врагу

Мајка ће ти топли чај припремит.
Из баште ћу аронију брати.
Са мајком ћеш увјек срећан бити
Своју пјесму с мајком пјевушити.

Рајко КАСАГИЋ

књигом покушаћу да искажем чињенице, отсуство разума, те његово ограничење примјене, одмах у зачећу јер истина не смије да се чује. Она уништава илузије појединаца. Ипак, илузија бива поражена пред књигом, јер је књига вјечност, као што је ружа одраз љубави. Љубав је рај а мржња је пакао. Књига и љубав су од Бога дар. Вјечност је књига истине. Истина је од Бога дар...“

Настављајући тамо шта је наговјештавао и гдје је у претходној књизи „Преварени народ“ стао, а ова је књига, како је тврдио, написана о стварним догађајима и појавама, по препоруци старог римског историчара Тацита „sine ira et studio“ или „да се спријечи да их вријеме не избрише из сјећања“ што је, заправо наговјештај борбе за дуговјечност истине каква она и јеста, много темељније и смјелије у новој књизи „Јужни Словени на Балкану“ Касагић остварује свој наум бојовника са вјетрењачама. Утемељењем теме о јужним словенима на Балкану, у првом од десет поглавља идентификује се као грађанин Босне и Херцеговине, бавећи се понајвише њеном историјом. Већ у другом поглављу „Допринос рушењу Југославије“ задире у најновија догађања од прије три

деценије, поткрепљујући своја истраживачка достигнућа домаћим, али и толиким иностраним историјским изворима и достигнућима истраживања. У том историјско-стварном догађању њега посебно преокупира његова Бања Лука у трећем одјелку „Бања Лука утврђује свој положај у Босни и Херцеговини“. „Рат који се није могао избјећи“, „Преношење рата на БиХ“ су наслови четвртог и петог одјелка, док у шестом одјелку говори о конститутивност српског народа у ономадној Босни и Херцеговини. Валидне чињенице, бројне личне спознаје, поткријепљене изузетним пода-

цима из грађанског рата у БиХ, али и на ширим просторима, доноси седмо поглавље „Рат који траје“. Кажем, Бања Лука га напосе опсиједат, јер кроз ратне године Касагић је прво функционер у органима Аутономне покрајине Крајине, па предсједник Извршног одбора Општине Бања Лука, а од првог сазива је посланик Народне скупштине РС и функционер у другим органима новостворене државне творевине. У том смислу се и бави у наредним поглављима, а њих је у историјско-дневничкој

Говорила мени моја мати

Немој сине туђе воће брати
Да л` јабуке или оскоруше
Говорила мени моја мати
Оскоруша у грлу ће стати.

Туђе злато не сија ко твоје
Туђе добро срећу не доноси
И када се ти наједеш проје
Са својом се пројом сам поноси.

Само своје воће сам убери
Знам да туђе има више сласти.
Ал` се ипак на вријеме сабери
Туђе воће није ти на части.

Своју ђецу некада обиђи
Са мајком их весело насмији
Свима њима са поклоном приђи.
За њих своје вријеме ти потражи.

Рајко КАСАГИЋ

монографији „Јужни словени на Балкану“ дванаест и све што исписује, темељено је на сопственим доживљајима али и историјским чињеницама које је тешко пренабрегнути.

Рајко Касагић је објавио више стручно-научних, монографских књига и седам збирки пјесама. Учинак је то за сваку хвалу, а све што исписује, као да душу исписије и „циједи суву дреновину“. Сво то његово стваралаштво је, заправо, нека врста личне борбе за само једну и једину, могућу истину, јер више их на свијету нити има, нити може бити. У том погледу су настале и ове двије наречене, последње књиге, а напосе ова „Јужни словени на Балкану“, која је врло темељита и подастрта документима, историјским чињеницама и спознајама, што одражава далеку прошлост, али и догађања из ближе стварности кроз ове три наше трагичне и ужасне деценије с краја прошлог и почетком 21. вијека. Дакле, Касагић је валидан стручно-научни, али и литерарно „потковани“ стваралац, првенствено пјесник, чије се нити осјећају и у овим монографским књигама.

Сагласан са објављивањем књиге, једва чекам њено коначно графичко укорицење.

Ранко ПРЕРАДОВИЋ

Интервју: књижевник Миладин Ђулафић, добитник награде „Бранко Ђопић“

ЂОПИЋ ЈЕ ВЕЛИКО БЛАГО

Повод за овај разговор је награда Задужбине са именом великог писца Бранка Ђопића коју је ове године добио Миладин Ђулафић, за збирку приповедака «Преко границе»

Реците нам нешто о свом завичају?

Мој је завичај послјије рата био једна велика школа.

У ком смислу?

Какве су само биле оне удовице: врати се, са четворо-петоро дјеце, из бјеганије, буквално, на згариште. И нису се жалиле. Добро сам, каже – ђеца су ми жива и здрава. Она зна, да нечија дјеца нијесу жива, или нису здрава, па како, да се она жали? Бане гладно дијете у кућу гдје се руча, па не могу никако да га наговоре, да једе с њима – нијесам гладан, ручао сам! – све док га не зграбе, буквално посаде за сто, и утуре му кашику међу прсте. Па онај сиромаш, радник-надничар: проводи свој дан међу откосима, који се суше и миришу, док околу све врви од пчела и лептирова... и стално, неко од оних код којих ради, обиграва око њега: јеси ли жедан, «оћеш ли ракију, сједи, одмори, урадиће се... Па оне мобе, које су биле, и рад и помоћ, и свечаност. Све се радило с пјесмом. Свака воћка, сваке године, рађала. И кад је притијешњена, притиснута, дивљином. Па она група радника, њих десеторо, док стигне са дна њиве до врха, окопавајући кукуруз – толико се тога ту исприча – мотике, звецкајући, причају своју причу – које шале (ако се некоме „навраме“, тим шалама, није му баш лако), који смијех... Па кад ти гост дође у кућу, или сједне пред кућом – не ујак, кум, тетка – него путник-намјерник... А било је то, за нас, горе – били смо

више окренути шуми и планини но селу – посебно важно... И сваки кутак, сваке ливаде, покошен, или опашен... И цијело љето, нас шесторо дјеце, по травуљинама и врелим камењарима, и никога није печила змија... Па пливање кроз оне сњегове – потонеш, једва се испетљаши! – по цијели дан, кроз ону бјелину, по којој су просути трагови звјериња... Било је, тада, важно, сељаку – уз сву његову муку – како лаје његов пас, и како његов пијетао кукуриче... Па љето на планини – свакога дана, преобијеш цијелу планину (то нам је, тамо, било главно занимање!)... Па они снови: да, некако, ухватиш неко лане, или лисиче, па да га увече донесеш у катун (да будеш, тамо, те вечери, главни!)

Реците нам нешто о вашој првој лектури; првим језичким сазнањима и искуствима?

У мом дјетињству, у завичају, читане су, увече, уз петролејку, јуначке народне пјесме. Народ је

читао (слушао) своје пјесме. Чита неко, задихано, оним помало гусларским тоном. Па се ту, богами, и отплаче. Рецимо, над оном младом Гојковицом, у пјесми Зидање Скадра. Богом брате, Раде неимаре, остави ми прозор на грудима... остави ми прозор на очима... па како да се не отплаче! Некоме слиједи честитка; некоме, прекор, клетва...

А међу најбоље приповедаче, спада онај прави сељак. Зато што, код њега, језик није циљ (да он покаже, како је рјечит и мудар), већ средство – да се нешто исприча... И не прича он о политици, о ономе што је синоћ било на телевизији – он прича, о земљи и небу, о дрвету (какво је, и за шта је добро, које дрво; рецимо, колико може, као колац, да истраје у земљи, и како дрво, од којег је начињено буре, утиче на ракију, о воћки и звјерки, о крави

и коњу – шта чини крава (својим млијеком, и коњ, својом снагом), за сиротињу.

Док смо чували овце, ђед је, сваког дана, носио са собом – као што људи носе личну карту – очађали и разбокорени примјерак Горског вијенца; у дубокој старости, остало му је, у сјећању, изгледа, још само оно: Ђуд је женска смијешна работа...

Да ли се сећате неке приче из народа?

Ево једне. Умро некакав, а није био, богзна, неки чоек – „пола чока, много сам река“ – треће исе“ – па га треба сахранити. А било тада уобичајено и оно лелекање. А људи то, у оваквом случају, избјегавају: да му, у мртво лице, кажеш истину – не иде; да лажеш, пред људима – не иде ни то. Гурају понеког напријед, он бјежи: ће нађосте баш мене, код толико млађих и паметнијих! Најзад, један, да би прекинуо то натезање, пође напријед: Ааа, леле мене Милоња (рецимо, да му је тако било име), а што ниједном, у свом вијеку, не помисли на овај дан! Ето, олелекао га, где је највише за лелекање, лагао није... Или друга: Загледало се дијете кроз прозор, све поскакује од узбуђења, па каже ђеду, који сједи тамо у соби: Ђедо, ено један ћера другога, Боже, како га ћера! Ево их к нашој кући! Иди, сине, каже ђед, отвори врата ономе што бјежи, а затвори их ономе што ћера...

А каква су ваша искуства, професора књижевности, из неколико градова у унутрашњости?

И ту сам имао велика задовољства. Било је такво вријеме, моји ђаци, били су такви – да сам, готове све, препуштао њима и писцима... Неки наставник, и од геометрије, или хемије, направи нешто занимљиво... а ми смо се бавили– поезијом...

А кад је реч о писцима, ко је, од њих, на вас, највише утицао?

Вјероватно, Иво Андрић. До тог сазнања, дошао сам недавно, спонтано. Па он је, иначе, ваљда, онај, од кога се, у много чему, може највише научити.

А Бранко Ћопић?

И то је једно наше велико благо, јединствено. То је незамисливо, докле се прострло оно што је исцурило из његовог пера... па ту су деценије, па колико и превода, о којима ми појма немамо... Колико је само људи насмијао! Колико само вриједи, она једна његова досјетка! Рођен сам, каже, 1915. године, у селу Хашанима, под Грмечом, у сиромашној сељачкој породици... у ствари, ја, тада, нисам ни знао, да смо ми сиромашни – то сам, послѣје, прочитао у биографији... Или каже: Ја ти, брате, волим оне људе... као онај, што му је прешао точак од камиона преко стомака, па притрче људи, и један га пита, како се осјећа, а он каже, показујући на стомак: добро, једино, кад се насмијем, овдје ме заболи.

Уз трагично осећање живота, у вашим причама има и хумора, чиме слика света постаје комплетнија и занимљивија...

Е баш зато, због те трагичности живота, морао се човјек бранити хумором. Да неку глупост превазиђе својим духом; да неку муку, преокрене на мудрост. Каже један: Мој отац, када је умро, оставио је сто милиона. Није то ништа, каже други, мој отац, кад је умро, оставио је – читав свијет. И, за крај, овакав пример хумора – опет анегдота: Са репутацијом великог музичара, пољски пијаниста, каже једном: Петнаест година ми је требало, да се увјерим, како немам дара за музику. И шта си онда, урадио? – пита га пријатељ. Ништа, каже Пандеревски, било је већ прекасно, у међувремену сам постао славан.

Ако ми дозволите, испричао бих за ваше читаоце још неколико сличних прича.

Изволите.

Ево, прво једна источњачка.

Врати се један с оног свијета. Па каже: Нема ватре у цехенему (паклу). Како то, пита га неко, да нема ватре у цехенему... па где је, онда, има? Тако, нема, каже онај. Само она ватра коју свако собом понесе.

А сад једна хаику прича.

Танзан и Екидо иђаху неком блатном цестом. Падала јака киша.

Иза једног завоја, сретну љупку дјевојку у свиленом кимону, која није знала како би прешла преко једног раскршћа. „Дођи, дјевојко“ – рече Танзан, узме је на руке и пренесе преко блата.

Екидо није проговорио све до ноћи, кад су стигли до свог храма. Тада се више није могао уздржати. „Ми редовници не приближавамо се женама“ – рече Танзану. – „Зашто си то учинио?“

„Ја сам дјевојку тамо оставио“ – рече Танзан. – „Зар је ти још ношиш?“

Ред је да сада испричам и једну нашу причу, коју је Доситеј Обрадовић причао.

Један богат Инглез, одвећ добар, помажући и дајући сваком у потреби, потрошио све имање своје, а потом, не имајући шта давати, искаше од других за сиромаше. Једном, пристане за једним богатим иштући. Овај му више пута каже, да му неће ништа дати, но онај не одустаје. А кад се овом досади, даде му једну зашнуцу. Онда му онај рече:

„Ово је за мене. Сада дај што год за убоге!“

И тако доби.

Велики Лав Толстој је овако причао:

Разбоље се један цар и рече: „Даћу половину царства ономе ко ме излијечи.“ Тада се окупише сви мудраци и стадоше вијећати, како да излијече цара. Нико то није знао. Само један мудрац рече, да се цар може излијечити. Он

рече: треба наћи срећног човјека, скинути с њега кошуљу и обући је цару – цар ће оздравити. И цар посла људе да траже срећног човјека по његовом царству; али су цареви изасланици дуго путовали по читавом царству и нијесу могли да нађу срећног човјека. Није било никог, ко је био сасвим задовољан. Ко је богат, побољева; ко је здрав, сиромаш је; ко је здрав и богат, њему је жена опака, а неком, опет, дјеца нијесу добра; сви се, на понешто, жале. Једанпут, царев син пролазио, касно увече, покрај једне колибе и чује – неко говори: Хвала Богу, нарадио сам се, најео, и лећи ћу да спавам; шта ми још треба? – е баш сам срећан!“ Обрадова се царев син, нареди, да скину кошуљу с тог човјека, да му за њу дају онолико новца колико затражи, а кошуљу да однесу цару.

Људи, које је послао, улетјеше ка срећном човјеку и хтједоше да му скину кошуљу; али, срећни човјек, био је пуки сиромаш, и није на себи имао кошуљу.

А сад једну из новина, непотписану:

Неки један путник намјерник – заустави се крај једног градског гробља. Међу разнобојним цвијећем, бијелеле се мермерне надгробне плоче.

Марија Хосе Алонсо – двије године и пет мјесеци.

Алмандо Фернандез Луис – три године и два мјесеца.

Педро Хорхе Гонзалес – четири године и шест мјесеци.

И све тако.

Заинтересован, путник приђе чувару гробља. „Да ли је ово дјечје гробље“ – упита чувара.

„Не, ово је градско гробље. Али, у нас је обичај, да се, на гробовима умрлих, исписују само временски периоди у којима су били вољени.“

И најзад, једна прича Едуарда Галеана.

Ијего није никад био на мору. И, најзад, отац га поведе тамо. Кад су, након дугог пјешачења, дјечак и отац коначно стигли, пред очима им је пукло море. И бјеше толика његова огромност, и толико његово бљештавило, да је дјечак, од љепоте, занијемиио.

А када је, најзад, успио да проговори, замуцкујући, завапи:

„Помози ми, тата, да гледам!“ („Новости“)

Разговарао.
Драган БОГУТОВИЋ

ДВА ДРУГАРА

На крај шуме, испод пања скривени испод сухог грања живјела су два другара, увијек сложни, вриједни, хитри, куд ћеш више...
Договором дом градише.

Али, авај, једне ноћи страхан пљусак шуму смочи, сли се киша и до пања прође испод густог грања, потопа то је кад вам рекох два су миша сад под стрехом.

Од глади им пријева крче к'о кад мачор млијекко срце. Нешто мало хране оста ал' не би доста...
И одлучи мишић први да потражи спас у шуми, какву гљиву или плод, мрву хљеба, орах, жир, шишарку, ил' ммммм сир.

И оде...
Оста Грицко сам и рече: Не брини се друже стари чуваћу ја наше ствари!

Лутао је Мишко дуго стигао на поље друго,

набрао је све и свашта све што му је хтјела машта. Корпицу је запртио и кући се запутио.

А кад тамо...

Сви прозори отворени врата спала поред пања, завјесе су поцијепане и намјештај сав нестале. Празни лонци, здјеле, у шпајзу је стање хитно, и Грицко...

Окицама трепће ситно у углу се скрио:
Извини, ал' глдан сам био!

Љиљана ВИНЧИЋ

ВОЛИМ ТЕ, МАМА

Кад чујем
Волим те, мама!
Помјери се васиона сва.
Све звијезде засијају јаче мјесец поскочи и закикоће се,
и зазвигди вјетар арију љепшу од најљепшег сна.

Кад чујем
Волим те, мама!
Зажмурим
и сјетим се...
Како си растао некад,
од малог пупољка до прекрасног цвијета.
Испод мога срца
а већи од цијелог свијета.

Кад чујем
Волим те, мама!
Помислим и на њу.
Ону која нас увијек чека.
Насмијана и топла

попут Сунца,
Она,
чија љубав је бурна а она мирна ријека.
Отме се уздах,
у коме хиљаде ријечи стоје,
а значе само једно
МАМА то је.

О аутору

Љиљана Винчић рођена је 16. марта 1980. године у Прњавору, гдје је завршила основну школу и гимназију. Студирала је на Филозофском факултету у Бањој Луци гдје је стекла звање Професора енглеског језика и књижевности. Ради у основној школи као наставник енглеског језика. Удата је и мајка три дјечака.

Писањем се бави од средње школе. Учествовала је на два калографско-литерарна конкурса гдје је освојила прва мјеста и на Литерарном конкурс у „Отаџбини, ту сам“ у организацији Литерарне секције СПКД „Просвјета“ Прњавор, гдје је освојила прво мјесто.

Прозаиди

Лазука

Воз је клопарао, понегдје гмилио, убрзано јурио, каткад се оглашавао продорним писком, фућкао и избацивао облаке дима. Изненада, на отвореној прузи нагло се зауставио.

Што је стао? – упитно ће Тришо.

Лазука се подиже, провуче главу кроз прозор, мало ошуту, па ће: - Пукла му гума.

- Питање је имају ли резервну? – забринуто ће Тришо.

- Ено носе тракторску! – одвали Лазука, па се стропошта на сједиште.

Борци прснуше у смијех, а Тришо се лупи по челу, па ће Лазуки:

- Ти си потпуно луд! Воз нема гумене већ жељезне точкове!

Лазука кашљуцну, повуче гутљај ракије, разведри лице, баци жмиркави поглед на борце, па им се с висине обрати: - Како би

ви поступили ако би требало да пређете улицу, а на семафору сјаји црвено свјетло?

- Сачекали би да се упали зелено – рекоше.

- Али ви чекате, чекате, вријеме пролази, а црвено „загузило“, па вам вади живце.

Борци се упитно згледаше, па усмјерише знатижељне погледе према накресаном Гороњи.

- Не знате, а? Ево како сам ја поступио. Прошле недјеље одем са послом у Бању Луку. Ја на семафор, а оно – црвено. Пристижу људи, чекају. Гледам на сат, пет минута прошло, и даље – црвено. Људи буље у семафор, врпоље се, негодују, крсте се... Наједном, пуче ми филм и ја поведо' коло.

- Је ли козарачко? – бубну Тришо.

- Ти си, Тришо, подобро ошинут мокром чарапом! – издрељи

се Лазука на њега. – Како ја крену, а маса нагари за мном. На средини цесте набусито ме дочека полицајац. „Назад!“ – дрекну. „Одбиј од мене!“ још јаче груну ја. „Срби су одвајкада ишли напријед, а само кукавице назад!“ Чим пређошмо улицу, људи ме почеше тапшати по рамену. „Живио ти нама, српски јуначе! Док је ‘ваки’, не треба да бринемо!“ Дивило ми се и велико и мало. Замислите, у сред Бање Луке, наочиглед полицајца, ја, Лазука Гороња из Горње Завјетрине, кроз „црвено“ проведо' масу људи преко улице. Зар то није равно ратном подвигу?!

Божо га упитно погледа, па ће поспрдљиво: - Ти Лазука, од ништа направи подвиг. Подвиг је заробити непријатеља, убацити бомбу у његов ров, проћи кроз минско поље...

- А шта је пролаз кроз „црвено“? – издрељи се Лазука.

- Саобраћајни прекршај!

Ратна

Киша је лила као из кабла. Од силних муња и удара громава, земља је подрхтавала. Борци шћућурени у рововима, нестрпљиво су исчекивали смјену. Падом мрака од којег се није видио ни прст пред оком, извршена је примопредаја дужности. У Божин ров утрапуњаше тројица бораца мокри до голе коже. Од њих су Божо, Бојан и Стојко преузели дужност прије петнаест дана. Нервозни, мокри и блатњави, након поздрава бацили су опрему на отоман, па почели да гунђају:

- Отчепила као да се небо провалило! – нервозно ће један од њих.

- Ко ли нас спраши у ову рупу, бем му цицвару! – опсова дугоња сав утонуо у длаке, па учивши да му је одваљен ђон од ципеле, још јаче сукну: - Свети Илија, згромињај ми у блентаву тиквару да се не мучим и крв своју пијем по врлетним грабешким гудурама!

Трећи заобљен као буренце, извуче из ранца чутурицу са шљивовицом, цугну гутљај, па понуди остале. Чутурица је кружила, а они мијењали расположење. Трбоња се огласи пјесмом, а остали подупријеше:

- Љубио сам Милицу у лову, а ракију цугао у рову!

Ој, ракијо љепотице жута, слатка си ми иако си љута!

Мој колега, тури ме у буре, да из њега кибицирам цуре!

(Одломци)

Драго ВРУЋИНИЋ

О аутору

Драго (Дмитра) Врућинић рођен је 11. новембра 1945. године у селу Јелашиновци, општина Сански Мост. Књижевним радом интензивно се бави од 1985. године. За одрасле је објавио романе: „Рошко“, „Сунце у очима“, „Завалски учитељ“, „Лукендиних пет жена“, „На ратниковим стазама“;

романсиране хронике: „Грмеч у пламену“, „Кроз олујну маглу“;

приповијетке „Сива ведрина“; приче: „Јауци без одјека“, „Причке из недоба“; хумористично – сатиричну збирку пјесама „Сласт из осинака“; збирку пјесама за дјецу и одрасле „На спаљеном огњишту“.

За дјецу је објавио илустровану бајку „Мачка златнога репа“; збирку прича „Бодљикавим путевцима дјетињства“; збирке пјесама: „Грмечко руменило“, „Цвјетна башта“, роман „Звончица“.

Углавном пише о људима грмечког краја, њиховим врлинама и манама. Основне карактеристике Врућинићевог књижевног стваралаштва су љубав, дијалог и сочни грмечки хумор. Похваљиван је и награђиван.

Од 1995. године живи у Бањој Луци. Члан је Удружења књижевника Републике Српске од 2000. године.

Доносимо два кратка одломка из Врућинићевог романа „На ратниковим стазама“.

СМИСАО УМЕТНОСТИ

(Осврт на Иву Андрића, поводом 110 г. од прве песме и 60. г. од добијања Нобелове награде)

Своје прво дело, песму «У сумрак», Андрић је објавио пре сто десет година - у Босанској вили (бр. 26, 30. септ. 1911, стр. 276), кад је имао 18. година (рођен је 9. октобра 1902):

У сумрак певају девојке. Њини су гласови меки и дахну свежином цвећа и љубави. Њина је песма блага, као кад бехар опада. Она има нешто од мојих љубави: давно, топло и лепо. Она подсећа на сарајске сумраке, кад јабланови сјају у црвену злату, као витке поносне жене. Као румене латице засипају ме гласови. Певају девојке. Певају лепо. То личи на поздрав од старих

пријатеља, на спомен онога што проживих у љубави и заносу. Оне певају, у сутон, као срећа моја да ми рупцем маше. Али срце је моје тамно језеро, кога ништа не диже и у ком се нико не огледа.

Ако се чита Андрићева биографија, видимо да је он у време оба рата (1914-18 и 1941-45) написао један број својих дела (наравно, писао је и у временима пре, између и после ратова). Наиме, он је током три године (од лета 1914, до лета 1917) држан у различитим аустро-угарским апсанама и током тих година (од своје 22-25 г.) писао је Ех Понто (објављен одмах после рата, 1918). Такође, између

1941-44., живео је у окупираном Београду и тих година је написао три романа - Травничку хронику, На Дрини ћуприју и Госпођицу.

Могло би се рећи да је његово стваралаштво била нека врста ћуприје у његовом животу, која му је омогућавала да «премости» реку (често и бујицу) историје и живота, тј. како године мира, тако и године ратова. У том смислу, могло би се рећи да ћуприја (мост) - осим симболике које има у роману - има и једну општију симболику, од значаја за разумевање уметности у животу Андрића, а и уметности уопште. Андрић то овако изражава:

- Зар се у прошлости као и у садашњости не суочавамо са сличним појавама и истим проблемима? Бити човек, рођен без свог знање и без своје воље, бачен у

океан постојања. Морати пливати. Постојати. Носити идентитет. Издржати атмосферски притисак свега око себе, све сударе, непредвидљиве и непредвиђене поступке своје и туђе, који понајчешће нису по мери наших снага. А поврх свега, треба још издржати своју мисао о свему томе. Укратко: бити човек («О прича и причању» - говор приликом добијања Нобелове награде, 1961).

Својом стваралачком биографијом (1914-60) он је показивао и доказивао оно што ће изрећи (некад и у виду питања) у наведеном говору (1961) - да је смисао уметности (приповедања) да ...завара крвника да одложи неминовност трагичног удеса који нам прети, и продужи илузију живота и трајања. Или можда приповедач својим делом треба да помогне човеку да се нађе и снађе? Можда је његов позив да говори у име свих оних који нису умели или, оборени пре времена од живота-крвника, нису стигли да се изразе? Или то приповедач можда прича сам себи своју причу, као дете које пева у мраку да би заварало свој страх? Или је циљ тог причања да нам осветли, бар мало, тамне путеве на које нас често живот баца, и да нам о том животу, који живимо али који не видимо и не разумемо увек, каже нешто више него што ми, у својој слабости, можемо да сазнамо и схватимо; тако да често тек из речи доброг приповедача сазнамо шта смо учинили, а шта пропустили, шта би требало чинити, а шта не.

У неким аспектима његово схватање уметности блиско је Малроу (1901-1976), који каже: Свако ремек-дело представља прочишћење света, а њихова заједничка порука говори да су ти појединачни уметници победили своју подређеност, да дела постоје и простиру се као таласићи на океану времена, разастирајући вечну победу уметности над људском судбином. Сва уметност је револт против људске судбине (Malraux, Andre (1978) : The Voices of Silence, Princeton, Univ. Press, стр. 639).

На један начин, тај револт против људске судбине видимо и у Ђоркановом плесу на огради моста, у скоку Фатином, са моста, а и у Фелуновом војничком самоубиству. А на други, видимо га у Андрићевим делима - то је његова игра по огради моста.

Ако посматрамо Андрићеву прозу, поезију и рефлексивну прозу (или филозофију живота) заједно, онда бисмо могли рећи да у њима једну од најважнијих вредности и димензија представља освешћење (или повишено осећање "свесности"), везано за темељне чињенице живота, као што су постојање и смрт, или осећања (љубав, мржња, радост и патња). Наиме, у људском искуству као да постоје две свести о истој ствари: обична и повишена, или појачана свест, о властитом постојању и (будућој) смрти, о љубави и другим великим и важним осећањима (кад је човек појачано "обузет" неким осећањем, психологија то назива афектом). Кад је реч о самом осећању постојања, Андрић то описује на неким местима у роману На Дрини ћуприја (као у пасажу о Фати - На Дрини ћуприја, Логос арт, 2006., Н. Сад, стр. 111), а и у Знаковима поред пута.

- Дође тренутак кад осетим снажно и необично... свеобухватну чињеницу постојања, голу, дивну и страшну. Постоји свет и ја у њему. ...губим се у тражењу њеног израза... само један једини знак, једно слово, један звук који ће јасно и поуздано моћи казати: Постојимо. У таквим тренуцима деси ми се да застанем на сред прометног трга... међу реком аутомобила... док ме њихови шофери зачуђено-љутито гледају (Знакови поред пута, Рад, 1980: стр. 131).

Неки од тих тренутака спадају у она надилажења, врхунске тренутке, који оправдавају патњу живота.

- Има тренутака кад су за мене вода и ватра једно исто. То су она неухватљива и незадржива магновења кад смо ношени нама иначе непознатим снагама,

кад наш поглед не задржавају ова пролазна привиђења која називамо светом око себе. Тада потпуно нестане овог мучног света са његовим супротностима и ја видим јасно и савршено осећам јединство свих елемената који круже васионом. Ништа нема имена, лика, правца ни оправдања. По својој суштини и свом коначном дејству, све је једно у овом милионитом делићу секунда који се зове вечност (исто, стр. 76)

Нешто пре тога Андрић каже: Будите радосни кад год вам се за то пружа могућност и кад год за то налазите снаге у себи, јер тренуци чисте радости вреде и значе више него читави дани и месеци нашег живота проведени у мутној игри наших ситних и крупних страсти и прохтева (исто, стр. 42).

На примерима из двеју приповетки (Јелена жена које нема и Бајрон у Синтри), а и (посредно изражено) на примеру Федуне у роману На Дрини ћуприја, видимо да је Андрић био свестан и различитих аспеката љубави.

С друге стране, он нам говори да је повремено имао и ону повишену свест о смрти.

- Смрт је као гром. Знаш да постоји, читао си о њој, често и размишљао... А кад се деси овако да удари у твојој најближој близини... онда тек видиш да не знаш и да никад ниси право знао шта је то смрт (Знакови поред пута, стр. 76-7).

Неки аутори су склони да сматрају да је то стога што човек ствара неку врсту одбрамбеног става снижавајући (ублажујући) "пуну" свест о смрти. Али, видимо да човек и о овим другим аспектима живота има две свести - ону текућу, такорећи "у пролазу" и ону пуну, интензивну свест.

Рецимо - устању заљубљености, кад то осећа свом снагом, човек се понекад и скоро зачуди, како је проводио оно остало време, кад није био у том стању. Као што се у стању пуне свести о постојању (и самопостојању) пита како да то није осећао раније, или: да ли то тако (некад) осећају и други људи?

Др Душан ПАЈИН

МОЈ ЖИВОТ

Своју сам младост потрошио лако
Тражећи љубав маштајућ о срећи
Када се сетим најрађе бих плак'о
Зар мораде све баш тако протећи

Зато живим сад неки живот нови
Радост и срећу тражим где год стигнем
Сад се у јаву претварају снови
Којим свој живот и кад падне дигнем

Знам да је могло и тад боље бити
У прољећу мом добу најмилијем
Пожели душа да се опет вратити

Живота нектар среће ја да пијем
Зато је мени свака рима драга
Овакав живот не дам за сва блага

28.3.2021.

ОПРОШТАЈНИ СОНЕТ

Гледам мајку крхку, беспомоћну,
мисли врте моје младе дане,
њену бригу за ме даноноћну,
са сузом се борим да не кане.

Желим осмех мајци подарити,
Ал' не могу од великог јада.
Сузу бришем, желим је сакрити
да и мајку не расплачем сада.

Њене жеље увек за све бише
ново јутро боље да осване.
На пут иде, нећ' је бити више,

њен ми јецај ствара нове ране.
Мирно поћи, ти старице моја,
у срцу те носе дјеца твоја.

28.2.2021.

МОЈИМ ПЈЕСМАМА

Једног ћу дана ја путем поћи
Којим идемо на крају сви ми
А до тада ћу дане и ноћи
Све посветити пјесми и рими

У пјесми наћох лијека души
Јер стих и рима мом срцу прија
Када ме стегне и кад ме гуши
Лијек су ми стих и поезија

У пјесме сам утк'о своје снове
Од прољећа до јесени ране
А још тога биће за стихове

У пјесму ће и зима да стане
И када пјевам и кад уздишем
Живим у њима зато их пишем

20.5.2020.

ПЕСМОМ ТЕ ВОЛИМ

Песник сам само који риме пише
Да би те њима драга задивио
Из срца речи саме се излише
Свако сам слово теби наменио

Песник сам само што љуби песмама
Свакој се песми написаној дивим
Ти си увек ту у мојим римама
А с њима и ја срећно с тобом живим

Немам ја само стихове и риме
Већ много тога као у бајкама
Не волим само уз стихова плиме

Ја волим љубим и мимо песама
Није и неће никад бити тајна
Моја је љубав к'о свемир бескрајна

8.4.2021.

МАЛА МОЈА ИЗ МЛАДОСТИ РАНЕ

Мила моја да ли те занима
Како ми је како живим сада
За те нисам чуо већ данима
Ал' ме није напустила нада
Збрајам тужан дане и минуте
Као некад заљубљен сам у те

Рекли су ми да те други воли
Ја и сада ево мислим на те
Тешки терет као рана боли
Твоје очи још ми јутра злате
Моје сузне само тебе слуте
Као некад заљубљен сам у те

Пут до среће често је дугачак
Понекад су разлози незнани
Док постоји макар један трачак
Окрени се на тренутак стани
Молим Бога да нам споји путе
Као некад заљубљен сам у те

И стихови ови одабрани
Иду опет теби моја мала
У њима смо скупа опјевани
Уста су их моја шапутала
А сада се заклела да ћуте
Као некад заљубљен сам у те

И пјесма ће ова да изблиједи
Мене више у твојем свијету нема
Умрло је што животу вриједи
Сада њему бура тугу спрема
Удар примам њене ћуди љуте
Као некад заљубљен сам у те

4.2. 2020.

Зоран М. ГРУМИЋ

Драматурго

Нина је длановима брисала сузе. Човјек у бијелом који је сједио наспрам ње са друге стране стола показивао је дубоко разумијевање. Чекао је да госпођа Вајс поново сабере мисли и да наставе разговор. Нина је донекле смирила јецаје и подигла поглед. Била је спремна да настави разговор са психијатром.

„И кажете“, почео је поново мирним гласом човјек у бијелом, „имена као што су Роберт, Есмералда, Јулијан и Алберт никад није споменуо.“

„Не, није, сигурно није... Знала бих да јесте.“

„Ријеч 'Драматурго' вјероватно исто није спомињао.“

„Не“, одговорила је Нина одмахујући главом. „А откуд Ви знате та имена?“

„Ја само понављам то што сам чуо од полицајаца који су га довели јутрос. Њима је покушавао нешто да објасни.“

„А одакле су га довели?“

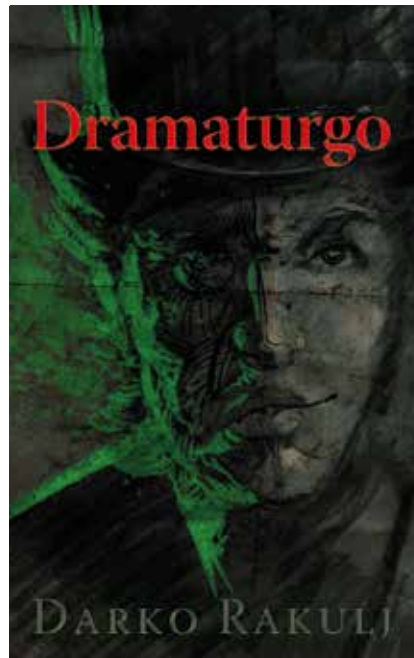
„Из једног локала у првом округу. Према ријечима присутних гостију, Ваш муж је одједном устао од стола и почео да разбија све око себе. Конобар је морао позвати помоћ, јер је ситуација ескалирала. Молим Вас, госпођо, треба ми Ваша подршка. Треба ми прича његовог живота, а Ви сте ми, изгледа, једини извор информација.“

Нина је била одлучна у томе да пружи сву могућу помоћ и све што је било у њеној моћи да би Оливер оздравио. Сабрала је мисли и покушала прецизно да саопшти информације из Оливеровог живота:

„У тај локал одлазио је сваки дан. Конобари су га знали и увијек је имао свој резервисани сто.“

„И био је увијек сам?“

„Да, увијек.“

Психијатар је правио мале паузе у разговору и смишљено постављао питања како би Нина остала концентрисана.

„Колико је имао година када су му родитељи умрли?“

„Тринаест.“

„Да ли Вам је често причао о њима?“

„Не. Можда једном или два пута за све вријеме нашег брака. Али одлазио је у њихову кућу сваки други дан, и то увијек сам. Понекад би остајао тако дуго да сам морала ићи по њега. Та родитељска кућа била је близу наше.“

Психијатар је дубоко уздахнуо. И даље је правио паузе између питања и умирујућим гласом настављао:

„Госпођо Вајс, по мом мишљењу, Оливер никада истински није прихватио смрт родитеља, што је вјероватно кључ свега и што ће се касније и потврдити. Њихову смрт увијек је наново преживљавао и никад је није прихватио. Он их је у својим мислима и снагом свог убјеђења враћао у живот. То му је из дана у дан погоршавало ситуацију.“

Нина је одобравала констатацију смиреног психијатра.

„И сама сам о томе много размишљала. Знате, он их је као дјечак и затекао мртве. Био је то сигурно страشان шок за сина јединца.“

Човјек у бијелом је био задовољан размишљањем ове паметне жене.

„Наравно да је то био страشان шок. Притисак који је у њему растао и довео је до подјеле његове личности. Колико сад могу да закључим, сав његов бијес концентрисао се на име Роберт, то у ствари и јесте његова друга половина. Ваш супруг је у себи живио два потпуно различита живота. У ту причу ћемо сви заједно морати да уђемо. Кроз терапију, корак по корак ћемо га довести до те тачке када ће прихватити смрт својих родитеља.“

Нина је тонула у сопственом болу. Сузе су је гушиле, јер тренутно Оливеру није могла да пружи руку. Психијатар је поново стрпљиво чекао. Још само неколико питања и састанак ће бити завршен. До следећег термина Нина ће се сигурно осјећати боље.

„Госпођо Вајс, колико дуго Оливер не иде на посао?“

„Мислим три или четири године.“

„Сад у актима видим да је имао и губитак памћења. Да ли је редовно узимао све прописане лијекове?“

„Јесте, али не знам колико је то помогло, иначе не би све отишло овако далеко.“

„Да. Дугачак је пут пред свима нама, али биће боље. Треба нам много времена и стрпљења. Тренутно би било добро да остане код нас.“ (Одломак истоименог романа)

Дарко РАКУЉ

In memoriam: Алек Р. ПЕРАНОВИЋ, публициста, антологичар и књижевник

Одлазак међу звијезде

Рођен је у Црквини код Шамца, књижевник и публициста. Живио и радио са породицом у родном мјесту. Завршио је Вишу педагошку школу у Сарајеву -СХ језик, а 1969. године продужио је студије на Филолошком факултету у Београду, СХ језик и књижевност. Учествовао је 1968. године у студентским немирима напредне студентске омладине. Послије тога цијелу годину путује по свијету, Европа, Азија, Африка и упознаје народе и обичаје. Посједује и међународну награду за поезију у Букурешту, а 1972. године добио је другу награду за ФЕЉТОН – Дуга. Дуга је је требала да му последије објављивања фељтона штампа роман Југословенски Ромео и Јулија, али је одустала ради финансија. За књигу пјесама Свемирска синтакса, Слово Горчина 1973. године добио је прву награду. За исту књигу 1974. године добио је награду листа Ослобођење. У Модричи

2008. године добио је књижевну награду КЉУЧ ДОБОР ГРАДА коју додјељује Српски културни центар Модрича. Неколико пута је учествовао на књижевном конкурсима на тему ИСТИНА О СРБИМА коју расписује „Просвета“ Градишка. Заступљен у њиховом Зборнику. Заступљен је пјесмама у многим зборницима и антологијама.

Године 1984. године објављује збирку пјесама Свемирска синтакса, друго издање. Написао је 1985. године ТВ драму Колиба у Црквини Горњој која је прије снимања била забрањена. Објављена му је 1995. године збирка пјесама Са браника отаџбине, (групе аутора), а 1998. објавио је збирку Отаџбина се брани песмом, (група аутора). Збирка је штампана у Београду. Објавио је 2000. године збирку пјесама Љубавна поезија Ипесника Српске, (група аутора), издавач Нова Европа. Београд. Следеће године издаје

ЦД – Авангардна поезија песника Српске. Издавач је Српски културни центар Модрича и Савез књижевника Југославије. Објавио је збирке: Они су обележили ово време, (панорама савремених српских пјесника, прва књига – 100 пјесника), Буд је женска, (антологија пјесама о жени). Издавач Савез књижевника Србије и Црне Горе и СКЦ Модрича. Издаје ЦД-РАСУТО СТАДО. Штампа збирке поезије: Да је лако, то би знао свако, (мала антологија поезије за дјецу). Сејачи пјесма у БАЛКАНСКОМ ПАРКУ, (зборник савремених пјесника), са исте године издаје ЦД-ом.

Алек припада поштеним, принципијелним, храбрим и вриједним људима и ставараоцима који се цијели живот усавршавао читајући и пратећи свјетска збивања у књижевном стваралаштву и зато је оно што је створио посебно и вриједно. Многи ће тек сада последије његовог од-

ласка сватити његову снагу и вриједност, а памтиће га и као педагога који је учио животу и науци многе генерације.

Кроз његове објављене књиге, његову поезију и прозу, написане рецензије и осврте на многе књиге и кроз писање других аутора о Алеку, ствара се потпуна и веома јасна слика о његовом животу и раду.

Одувијек је инпоновао и био интересантан као човјек и стваралац због своје продорности, храбрости, истрајности, искрености без обзира како га доживљавали други. Слиједио свој стваралачки правац и свој пут, али није смеао другима. Увијек је аргументовано снажно бранио своје ставове и схватања, али и циљано разбијао неке заблуде које сви носимо.

Алекови пријатељи нису морали бити његови истомишљеници. Био је храбар, а понекад и нагал, био је другачији и често је и без покрића журио напријед. Знао је да жури и да плаћа цијену журбе, али је остао свој до краја.

Алек је за многе био велика загонетка и то се види кроз његове књиге, а и животни пут. Он се није наметао као свезналица и не намеће ријечима своје виђење, схватање и пут, али то брани ставом, истином, дјелом и поступцима. Он у својим књигама између редова поручује; сваки човјек је веома важан као космичка мрвица јер он повезује и спаја нешто у тој мегавеличини. Сваки човјек у том космичком метежу оставља трага, али на свој начин. Зато је у његовим стиховима мало тога на

површини, а много тога у дубини пјесме и стиха скривено. То је слојевита поезија коју треба открити па разумјети.

Био је стално између Шамца и Модриче, али увијек духом присутан у Београду кога је неизмијерно волио. Један је од оснивача Књижевног клуба Савовање Шамца, али је годинама био присутан као учесник многих културних манифестација у Модричи.

Марко РАУЛИЋ ЂУКИЋ

ШТА РАДЕ МОЈИ ПРИЈАТЕЉИ

Куда летите?! Ко ме светлите?!
Ко ме се доказујете док стојите пред
Шалтерима времена и невремена?!

Мој пријатељ Марко, сива еминенција,
Светове нове не руши, смирен у души своје ствара,
Што види и чује у бајковиту прозу уписује.
Тошо Посавином путује, Гајко по васдан
Сам са собом песмом и животом ратује.

Чему!? Кад богиња правде оглашину носи, а живот
Са нама и без нас своје доноси. И односи.

Мој пријатељ Филимоновић јуриша са ињем у коси
не осврће се назад, иде
И кривим путем ако мора, и уз воду, ако треба
„Можда је прави пут“, каже „јер
све је исто, мало прљаво, мало чисто“.
А... ти гурај како сам мислиш да треба,
Бог ће ти дати дуг живот, уз мало среће, и хлеба.
Гојковић који зна како се зидају задужбине
и по Београду издавачке куће праве.
Не јуриша на вјетрењаче, и свет мења без камења.

Жена моја проклиње судбину
што за песника оде, дисидента
Свих времена, изгубљеног између књига и брига.

Цех се плаћа, ко се пера лаћа, можеш
да светлиш, да се пењеш ил` да падаш,
Није ти суђено да пецаш на реци, док путеве крчиш.
Зора, Српкиња од главе до пете, по Њемачкој
Православље, светог Саву и ћирилицу гура.
Јованка нас окупља по Добоју, да провери
Да ли смо сви на бороју, док је по Београду траже.
Милена по Модричи тражи таленте, гради њих и себе,
А Мишо у песму бежи од дервентских правних проблема
И Саничанин миљеник песме и прњаворских жена.

Прерадовићи, Стевка и Ранко, ко ће више и боље
У Бањалуци се без њихова печата ништа не дешава.
Ђуро што бежи у чашу и тамо тражи песму и жену
Изрони из магле змијањске и засја новим сјајем
Тек да се зна да ће га вајијек бити.

Новинар и песник Антић,
Штампа књиге и новине уз
Вајагића песника и бизнисмена, овог и оних времена.
Фотограф и песник, чувар риба и трава Ранко
/Своје минијатуре у књигу слаже
Док га по Добоју траже./
И тако, балкански парк осване свако јутро

Алек Р. ПЕРАНОВИЋ

Рат и документарна остварења

Филм „Априлски лет“ стресао прах заборав

Премијерним приказивањем филма „Априлски лет“ Градишка, Нова Топола и Лијевче поље вратили су из заборав пилаоте краљевског ваздухопловства који су, пре осам деценија извели велики подвиг и бомбардовали немачке војне циљеве.

Повод је био разарање Београда у зору 6. априла 1941. године. Освета за главни град и за Србију била је велика, храбра и одлучна. Филм и ова свечаност су важан гест о великом делу, казао је Бојан Вујиновић, продуцент документарно-играног филма снимљеног у Градишки. Историчар Алелександар Огњевић из

Београда, у ратном Дневнику Краљевског ваздухопловства посветио је поглавље догађајима у Лијевче пољу. У Дому културе „Србија“ у Новој Тополи, где је филм премијерно приказан у среду 7. априла, Огњевић је изнео многе чињенице о тим догађајима и храбрим пилотима.

– Они су били школовани, добро увежбани, свесни шта је тада представљала немачка војна сила. То их није поколебало нити спречило да изврше свој задатак према отаџбини, према себи самима, према својим породицама, при том жртвујући животе – казао је Огњевић који је фотографије и друге документе

о тим догађајима прикупио у архивама многих земаља. Пилоти стационирани у Новој Тополи и Александровцу, борци за свој народ и светле слободарске циљеве, нису заслужили да победници, након Другог светског рата, њихову жртву потисну на маргину историје, у апсолутни заборав. Филм је исправљање те неправде, сматра Огњевић. Градска управа, град Градишка и локалне институције имале су пресудну улогу на снимању филма „Априлски лет“. Зоран Аџић, градоначелник Градишке рекао је на премијери у Новој Тополи да су аутори, чланови филмске екипе, после осамдесет година скинули праšину са херојског, историјског подвига припадника Ваздухопловства Краљевине Југославије.

– Овде, код нас, у Новој Тополи и Александровцу, нису нас учили о томе. Напокон смо, на сцену историје вратили херојски подвиг. Град Градишка је опредељен да историјске догађаје и личности врати на сцену, да исправи велику неправду и сведочи младима о томе – нагласио је Аџић. Милорад Додик, члан Председништва БиХ, упутио је снажне поруку након премијере филма „Априлски лет“. Када сам схватио о чему се ради, казао је он, нисам могао веровати нити одолети да не дођем у Нову Тополу и не саслушам историјске чињенице.

– Невероватно је да су ти догађаји, толико могли да буду остављени по страни, скривени од народа и усмерени у правцу тоталног заборав. То је несхватљиво али ето, дешава се. Наша историја је пуна јунака и оваквих дела, пуна оних који су свој патриотизам доказивали

Филмска екипа

На реализацији филма ангажована је бројна екипа коју чине аутор Милан Пилиповић, сниматељ Зоран Пилиповић, монтажер Бојан Старчевић, наратор Златан Видовић, асистент сниматеља Горан Пузић, свјетло мајстори Дејан Филиповић и Душко Крковић, асистенти свјетло мајстора Драшко Бабић, Владан Обједовић и Никола Богуновић, сниматељ звука Данијел Шпадић, сценограф Ненад Балабан, шминкер Сашка Јапунца, техничка екипа Перо Тодоровић и Милан Вујић, продуцент Бојан Вујиновић, историчар Бојан Вујчић.

до момента властите жртве – нагласио је Додик. Битну улогу у филмској продукцији у Градишки има Министарство просвете и културе Републике Српске. Тања Ђаковић, помоћник министра казала је да „филм постаје савршена платформа за очување од заборава историјске борбе и победе нашег народа у Другом светском рату“.

-Херојски чин pilota који су, након немачког бомбардовања Београда, полетели одавде у вечност и историју, служи за наш понос али нас обавезује да ту истину не смемо заборавити. Овај и овакви филмови треба да буду део нашег историјског наслеђа – казала је Тања Ђаковић рекавши да Градишка чини много на очувању улоге важних догађаја и личности. Сарадња Српске и Србије током снимања филма показала се у најбољем свјетлу. Томе је допринело и министарство за европске интеграције и међународну сарадњу Републике Српске.

-Евидентно је да то заједништво има чврсте темеље, да је историја заједничка и да се на том плану морамо деловати - казао је у Новој Тополи министар Златан Клокић.

Сведочанство

Свето Савићевић, официр Војске РС у пензији и брат pilota Ивана Салевића рекао је, након пројекције да се увек њиме поносио.

- Поседујемо фотографије и документе о Ивану и његовом ратном путу. Поносан сам на све што је он урадио. Он је утицао, да се и ја, мада пореклом из Ивањице, одређим за војни позив и останем да живим у Бајалуци. Мој син Саша је такође pilot који је на руским авионима доспео у Космос. Све је врло позитивно, изузетно ми је драго што су те приче филмски репрезентоване – казао је Свето Савићевић.

Он је истакао да овај као и други филмови које они помажу, доприносе историји српског народа у целини. Подсећамо, на два аеродрома у Лијевче пољу било је стационарано више од 40 авиона који су током више од 200

летова напали немачке положаје у Аустрији и Мађарској, са којих је бомбардован Београд. У тим борбама погинула су 24 pilota, навигатора и стрелца а више их је рањено.

С.К.

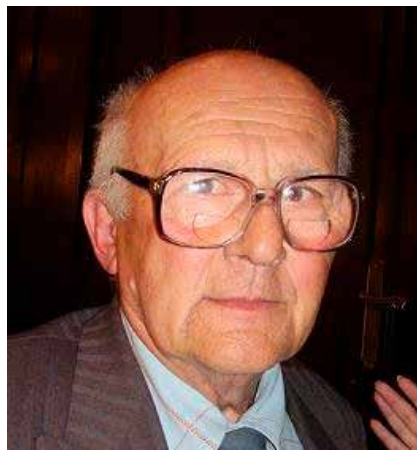

ЊЕГУЈМО КУЛТУРУ СЈЕЋАЊА

Поводом Дана Општине Козарска Дубица, 27.4.2021. године Издавачка кућа „Гамбит“ из Јагодине, града побратима Козарске Дубице, чији је оснивач и власник Златомир Лазих, и Књижевна заједница „Васо Пелагић“ из Бање Луке чији је председник Ранко Прерадовић, покренули су иницијативу да се реализују два пројекта: Почасни грађанин Козарске Дубице и Вишенамјенски/универзални спомен-парк или трг посвећен дјеци Козаре. Ова иницијатива је упућена начелнику Општине, господину др Раденку Рељићу, председнику Скупштине Града и средствима јавног информисања, у нади да ће имати слуха да се подручје Козарске Дубице које је немјерљиво страдало у Другом свјетском рату на овај начин награди и сачува култура сјећања на све пострадале.

Зоран М. Кос, активни учесник бројних пројеката Издавачке куће „Гамбит“ и Књижевне заједнице „Васо Пелагић“, који су везани за страдање људи овог краја у току Другог свјетског рата, покушаће реализовати овај пројекат и пласирати га у јавност. Он даје образложење за реализацију оба приједлога.

Приједлог први: Да се поводом Дана Општине награди звањем ПОЧАСНОГ ГРАЂАНИНА КОЗАРСКЕ ДУБИЦЕ додијели Антун

Милетић, историчар и пуковник у пензији.

Образложење:

Антун Милетић, историчар, рођен 30. јуна 1931. године у Славонском Броду, живи и ради у Београду од 28. новембра 1946. Завршио је петогодишње војно школовање. Био је официр ЈНА до 31. децембра 1990, када је пензионисан у чину пуковника, а на дужности начелника Архива оружаних снага СФРЈ.

Као историчар у Архиву оружаних снага СФРЈ, почео је први да објављује документа о Концентрационом логору Јасеновац, што је резултирало капиталним тротомним издањем (1986. год.), а потом и четвртим томом (2007. год.), у издању наше Издавачке куће „Гамбит“ и књигом са преко 80.000 имена и преко 65.000 НН жртва Јасеновца (2011. год.).

Од формирања Одбора САНУ за сакупљање грађе о геноциду против српског и других народа Југославије у 20. вијеку (до укидања 1994.) био је његов дугогодишњи и један од најактивнијих чланова. Са Владимиром Дедијером објавио је више наслова. Члан је историјске комисије Раселовог суда за Југославију.

Књиге које је објавио остају незаобилазне у сагледавању размјера злочина над нашим народом.

Приједлог други: Да се у Општини Козарска Дубица уреди ВИШЕНАМЈЕНСКИ/УНИВЕРЗАЛНИ СПОМЕН-ПАРК ИЛИ ТРГ ПОСВЕЋЕН ДЈЕЦИ КОЗАРЕ са биљезима: Марину Зурлу, Драгоји Лукићу, Јани Кох, Диани Будисављевић...

Образложење:

У низу оних који су на свој начин „спашавали“ дјецу од сигурне смрти у Другом свјетском рату, каква је била гласовита Јана Кох, Диана Будисављевић и други, последице тог рата, у миру, на прочеље је стао књижевник и новинар Марино Зурл. Он није ту дјецу (највећи број их је из наших, козарачко-поткозарских крајева) директно спашавао од смрти, али им је враћао идентитет који им је рат мијењао захваљујући онима који су ту дјецу спашавали. Тако је покренуо чувену акцију „Арена тражи ваше најмилије“, која је касније придружила себи и бањалучки лист „Глас“ („Арена“ и „Глас“ траже ваше најмилије). На тај начин је Марино Зурл, човјек који је рођен у Сплиту, а живио и радио у Загребу, те последњих година пред овај минути рат у викендици на Јокином брду, у Пејићима, у Подградцима, идентитету вратио више од двије стотине те дјеце која су стасала у готове људе. О тој акцији написао је више књига, какве су „Јока, кћи козарачка“, „Седам јабланова“, „Прекинута психотерапија“ и друге. Снимио

је више телевизијских филмова са том темом: „Јабланови“, „157“ (филм о нашој Мики Бундало с подручја дубичке општине)“, „Дјеца Козаре“ и др.

Тај и такав човјек, прави мали херој који је скоро читав свој радни вијек, па и живот, посветио овој активности спасавања идентитета у рату од смрти отете српске дјеце, Марино Зурл, заслужује нашу пажњу и поштовање у Козарској Дубици. Био би ред да му се одужимо тако што ћемо у нашем граду једном парку, можда тргу или, напосљетку, једној улици дати његово име или уредити СПОМЕН-ПАРК/ТРГ ПОСВЕЋЕН ДЈЕЦИ КОЗАРЕ са спомен плочама/бистама: Марину Зурлу, Драгоји Лукићу, Јани Кох, Диани Будисављевић...

Надамо се да ћете користећи се искуствима других, прихватити и подржати нашу иницијативу, а у свјетлу културно-

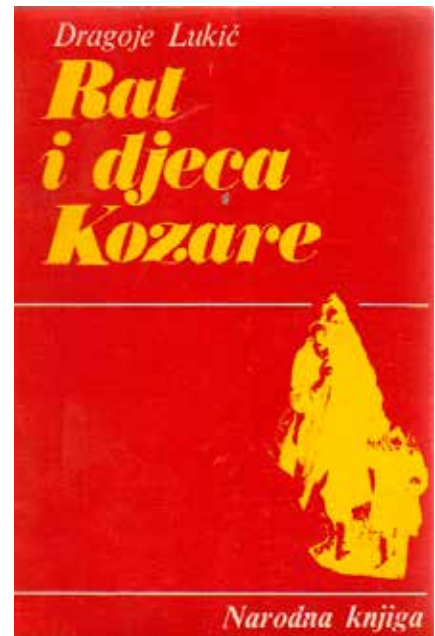
политичког памћења и сјећања, незаборављајући доказане и провјерене пријатеље нашег многострадалног народа, оних што су учествовали у спасавању нашег народа у ратна времена или на научној основи, у поратна времена, животни вијек посветили изучавању наше страдалне историје и прикупљању грађе о истој. Они су тако допринијели разумијевању времена и друштва у којем живимо и приказивању наше страдалне историје на реалној и научној историјски истраживачкој истини без могућности „ретуширања“ и минимизирања жртава нашег народа.

На овај начин бисмо се бар симболично одужили тако великим људима, заборављеним Марину Зурлу и Јани Кох, знамим Диани Будисављевић и Драгоји Лукићу.

Жеља нам је да све то на часу историје у Доњој Градини или Козарској Дубици казује Почасни грађанин Козарске Дубице Антун Милетић (1931), велики истраживач, још витални југословенски и српски историчар и магистар историјских наука.

Нама остаје да његујемо културу сјећања. Овакве ствари не смију да се забораве.

„Када се роди генерација дјеце која још није рођена, и када они

стасају, проћи ће један вијек од погрома народа Козаре. Хоће ли тада та дјеца знати ко су били: Антун Милетић, Марино Зурл, Драгоја Лукић, Јана Кох, Диана Будисављевић... или ће и они заборавити њих као што смо ми били заборавили Арчибалда Рајса?“, овом реченицом истакао је Зоран М. Кос саму суштину проблема нашег односа према историји и свему ономе што се нашем народу у прошлости дешавало, а на намјенској конференцији за новинаре овом згодом. Уједно је њоме дао најјачи адут за потребе реализације ова два пројекта.

С.К.С.

Danas i ovdje

KORUPCIJU POSPJEŠUJE AUTORITARNA POLITIČKA VLAST

Dosadašnja teorijska i praktična saznanja o fenomenu korupcije pokazuju da je ona raširena ne samo u nerazvijenim i pravno neuređenim, već i u razvijenim i pravno uređenim državama i društvima. Multidisciplinarna naučna istraživanja pokazuju da što je društvo uređenije u njemu je manje prisutna i raširena korupcija i obrnuto. Naučni diskurs ukazuje da je korupcija poseban problem država i društava u tranziciji. Obim i raširenost korupcije zavisi od mnogo činilaca. Među njima su, pored nivoa i kvaliteta vladavine prava, svakako i društveno – istorijsko naslijeđe, stanje društvenih vrijednosti, stepen državne kontrole ekonomskih tokova, kvaliteta društvenih ustanova, politička, moralna i materijalna stabilnost društva i drugi manje – više važni činioci. Osnovni problemi i uzroci korupcije u današnjim društvima su u prvom redu odsustvo vladavine prava, kriza morala, neodgovorna politička elita, izostanak političke volje itd. Posebno pitanje jeste poremećaj moralnih vrijednosti pošto su baš one dostigle tzv. „kritičku tačku“ rizične komunikativnosti. Pravna država preko pravosuđa i sudstva treba da bude najbolji i najdosljedniji čuvar i propagator zakona i morala. Rezultati naučnih istraživanja pokazuju da su dominantne karakteristike korupcije njena prikrivenost, visok stepen društvene opasnosti, velika rasprostranjenost, odgovarajući status učinioca, prisutnost zaštite pojedinaca u određenom stepenu, novi pojavni oblici koji su našli povoljne uslove u mnogim oblastima privrednih i vanprivrednih djelatnosti, znatna vrijednost protiv pravno stečene imovine, koristiljubivost, otežanost otkrivanja i pribavljanja dokaza

i slično. Zavisno od toga kako se ostvaruje, krši i donosi pravo imamo tri osnovna tipa korupcije. Prvo, korupcija za dobijanje prava ili njegovog ubrzanja koje sleduju građanina ili bilo kojeg drugog subjekta, drugo, korupcija radi kršenja prava, a to znači sticanje prava koje građanina ili nekog drugog subjekta ne sleduju, i treće, potkupljivanje radi mjenjanja zakona ili podzakonskog akta u interesu koruptora, odnosno u cilju sticanja novog prava ili produženja starog, a to znači radi sticanja dobra ili usluge. Postojeća stanja korupcije u društvima u tranziciji pospješuje autoritarna politička vlast olako osvojena, a još lakše „preko noći“ korumpirana, uopšte nepovoljno privredno stanje u društvima u tranziciji, te mentalitet – mentalni sklop „našeg čovjeka“ („balkanski“) stvaranog takvog već vjekovima. Mjere za suzbijanje korupcije moraju biti sveobuhvatne, od opštih i načelnih do pojedinačnih, konkretnih, ako društvo u periodu tranzicije zaista tendiraju prema civilnim, odnosno otvoreno – demokratskim svojim društvenim i političkim uređenjima.

Nauka je podbacila radi svojih oštih političkih podjela i ideoloških opredjeljenja u istorijskoj prilici tranzicije i korupcije (kleptokratije) da analizira i predviđa događaje.

Društvene promjene i razvitak su osnovni zadaci za proučavanje društvenog razvoja.

Postkomunistička tranzicija političko – ekonomskih institucija i kulturnih obrazaca suočava se sa brojnim aspektima klasičnog problema interakcije kulture i političke strukture, te iz tih razloga povećava se prisustvo kriminala i korupcije (kleptokratija) u društvima u tranziciji. To znači da priroda socio

– ekonomskih, istorijsko – etničkih, kulturno – vrijednosnih, i ideološko – političkih rascjepa u društvima u tranziciji i dalje se zadržava u zoni tzv. „teških društava za demokratiju“. (Satori). Globalizacijski procesi su nametnuli raspodjelu rizika, umjesto ranijih unutar - društvenih procesa koji su se odvijali u okvirima raspodjele dobara (i usluga) između aktera u procesima tranzicije i rada. Transformacija organizacija rada se odvija u pravcu njihove sve veće promjenljivosti, prilagodljivosti i privremenosti (tzv. „3P“). U tu transformaciju procesi globalizacije su „unijeli“ neke dominantne novoliberalne vrijednosti sa novolibaralnim ideologijama, a to se ne može zanemariti, tim više što u pozadini svake ideologije stoji „zaštitnička“ funkcija odgovarajućih društvenih aktera u čijem središtu je borba za profit. U društvima u tranziciji traženo je uvođenje demokratije, bez obzira na konkretne političke i ekonomske uslove, a zanemarena je briga za izgradnju institucija. Nedostatak odgovarajućeg institucionalnog okvira omogućio je još jednu nesreću više i to da slobodno tržište nužno dobije oblik crne berze, privatizacija postaje velika pljačka kao „prvobitna akumulacija kapitala“, a umjesto kapitala (kojeg nema) imamo spremnost političkih elita da rasprodaju „naciju“, državu i resurse, do spremnosti da stanovništvo uvedu u tzv. dobrovoljno ropstvo. Antinarodna i antidržavna koalicija „novih – starih“ tajkuna u društvima u tranziciji uništila je državu, stvorila bogatu manjinu i masovno osiromašila građane – stanovništvo i projektovano ih gura u društveno štetna ponašanja (teorija devijantnosti). Smatramo da se tranzicija kao put ka slobodi

u većini postsocijalističkih zemalja danas ostvaruje putem osiromašenja naroda i njihovim uvođenjem u tzv. dobrovoljno ropstvo. Maksimalizacija profitne orijentacije u društvima u tranziciji u navedenim uslovima otvorila je vrata za prodor nelegalnog kapitala i za jačanje mafije, organizovanog kriminala i korupcije. Kriminalizacija državnih struktura i nosioca funkcija vlasti postaje pitanje od posebnog značaja. Rješenja za društva u tranziciji treba tražiti u jačanju uloge socijalne države, u moralnom preporodu svih subjekata, da bi se mogli rješavati nagomilani problemi u sferi svakodnevnog života i društvenih servisa, umjesto njenog sve većeg ograničavanja koje izaziva otklon građana ka desničarskim opcijama. Treba uspostaviti održivu ravnotežu sukoba i konsenzusa u društvima u tranziciji.

Društveno okruženje i korupcija-naučna paradigma

Korupcija je društveno negativna pojava u sklopu savremenog kriminaliteta koja pogađa sve zemlje, bogate i siromašne sa izvjesnim odstupanjem u zastupljenosti i negativnosti uticaja na tokove društvenog života. Ona je u suprotnosti sa pozitivnim zakonskim propisima i sa društveno prihvatljivim moralnim normama, bez obzira na društveno uređenje, klasne interese, zahtjeve društvenih grupa i slojeva i njihove ideologije. S jedne strane korupcija ugrožava ekonomsku, političku i društvenu osnovu svake države, dok sa druge strane omogućava ekonomsku moć i ostvarivanje nelegalne prednosti njenim akterima. U društvima u tranziciji, tj. u društvima rizika (Bek) dominantni su različiti tipovi korupcije. Oni zavise od toga kako se ostvaruje, donosi i krši pravo i time prepoznaje koji je tip korupcije u pitanju. Korupcija za ostvarivanje prava prvi je tip korupcije, gdje građanin na osnovu važećih zakona ili podzakonskih akata, ipak mora da podmićuje javnog službenika ili političkog funkcionera radi ostvarivanja svojih prava. Drugi tip

korupcije javlja se radi korištenja prava koje ga ne sljeduje po zakonu, ali ga koristi podmićivanjem, gdje, u stvari, nosioci korupcije (koruptor i korumpirani javni ili korupcijski službenik) sklapaju neku vrstu ugovora, uz kršenje zakona na obostranu korist a na račun (štetu) trećeg tj. države, korporacije. Treći, već isprobani tip korupcije društava u tranziciji, ali i društava uopšte pa i raznih ljudskih zajednica, je gdje se vrši potkupljivanje, sve radi mjenjanja prava ili prilagođavanja zakona ili podzakonskog akta u interesu koruptora, s ciljem sticanja novog prava i produženja starog. Korupcija je zašla u sve pore društva, pa je po tome sistemska. Ona se posmatra iz različitih uglova, prvog, u ravni vladavine prava u društvima u tranziciji, tj. pitanja poštovanja prava i to od strane političke vlasti, a i od strane građana, drugog, jednog od indikatora moralnog, vrijednosnog i političkog stanja društva i povratnog uticaja korupcije na taj indikator, trećeg, međuzavisnost širenja korupcijskog pritiska i podložnost korupciji, i na kraju četvrtog, isticanje raširenosti i veličine korupcije, te osnovnih kanala podmićivanja u određenim djelovima društva. Postmoderna sociološka teorija ističe način mišljenja koji se razlikuje od moderne društvene teorije. U tom smislu postmoderna paradigma umjesto determinizma nudi indeterminizam, umjesto jedinstva raznolikost, umjesto sinteze-razliku. Postmoderna teorija ističe da su svi glasovi u diskursu ravnopravni i neponovljivi. Treba istrajati na vladavini prava, odnosno pravnoj državi, da vladaju zakoni, a ne ljudi, kako bi se, ako ne spriječile, a ono ograničile razorne snage korupcije u društvu. Tu se i postavlja pitanje, šta je prioritetno raditi i dalje razvijati ako ne postavljenje u društvu nezavisnog i kompetentnog (stručnog i profesionalnog) sudstva sa važenjem zakonskih akata, uvažavanje pravila pravničke igre i posebno stvaranje internalizovane potrebe kod građana za opštom reglementacijom u društvu. Tek tada može se govoriti o (samo)

kontrolisanom sudstvu i istovremeno o pravosuđu, tužilaštvu kao, van vlasti, jurisdikcijskom kompetentu koji reguliše ostvarivanje i važenje pravnih odnosa u društvu. Korupcija je postala svakodnevnije u Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini koje se „redovno živi“, da su se građani na nju, tako reći „gotovo navikli“. Jedino je nova u tome što „napreduje“u pronalaženju sve novijih i novijih pojava oblika kao i po otvaranju novih „protočnih kanala“svoje ekspanzivnosti. A tranzicija, posebno ovakva kakva se odigrava na Zapadnom Balkanu, „dobro dođe“za korupcijsko bujanje, odnosno „napredovanje“. Postojeća stanja korupcije u društvima u tranziciji pospješuju autoritarna politička vlast olako osvojena, a još lakše „preko noći“ korumpirana, uopšte nepovoljno privredno stanje u društvima u tranziciji, te mentalitet – mentalni sklop „našeg čovjeka“ („balkanski“) stvaranog takvog već vjekovima. Pravo i pravni poredak društava u tranziciji treba da utvrđuju vezu između prava i obaveza, za ulogu prava u odnosu na moral koji propisuje dužnosti i oslanja se na unutrašnje namjere, međutim, pravo kroz institucionalno – jurisdikcijsku praksu ostaje uslov i podsticajni faktor za razbuktavanje korupcije ili, „u najmanju ruku“ uslov za njeno prećutno odobravanje.

Uzroci i karakteristike korupcije-kriza morala

Osnovni problemi i uzroci korupcije u današnjim društvima su slijedeći: odsustvo vladavine prava, kriza morala, neodgovorna politička elita, izostanak političke volje itd. Posebno pitanje jeste poremećaj moralnih vrijednosti pošto su baš one dostigle tzv. „kritičku tačku“ rizične komunikativnosti. Pravna država preko pravosuđa i sudstva treba da bude najbolji i najdosljedniji čuvar i propagator zakona i morala, dakle treba da bude čuvar moralnih društvenih vrijednosti. Na bazi prave pravničke pozicije sudstva, sudovi u društvu zadobijaju autoritet, čime se povećava njihova moć, te afirmiše društvena uloga, ali uz to

иде обавезно и њихова одговорност. Корупција djeluje zarazno, tako da sve више jača i шири se, gdje se прави gradacija od manjih oblika za manje usluge pa sve do glavnog kolača за основну услугу. Ostavlja posebne posljedice u друштву, koje nisu samo direktne, jer se ne odnose samo на корупторе и primaоce корупције nego itekako ostavlja изражене posljedice на глобално друштво и pojedinačne грађане. Она, такође, чини прави удар на поредак vrijedности u друштву, gdje dolazi до измјештања vrijedности, па mјесто истинских vrijedности zauzimaju pseudovrijedности. О раширености, kleptokratskoj snazii невиденим drskim radnjama u друштвима u транзицији показују карактеристике као што су: вишеструко плаћање или узимање додатног мита u уређеним

birokratizovanim друштвима за istu услугу od другог (или istог) јавног службеника права је rijetkost. Код нас је ситуација suprotna, odnosno вишеструко плаћање за istu услугу nije rijetkost. То значи да је riječ о neodgovornoј и neprofesionalној birokratiji. Nedostaje politička volja за борбу против корупције. Узроке као и величину корупције moramo tražiti на relaciji objavljenог права и његове empirijske primјене. Mјере за suzbijanje корупције moraju бити sveobuhvatne, од општих и načelnih до pojedinačnih, konkretnih, ако друштва u периоду транзиције заista tendiraju према civilnim, odnosno otvoreno – demokratskim svojim друштвено – политичким уређењима. Корупција се veoma žilavo održava u друштвима nesigurне и protivrјečne транзиције. Обим корупције u

друштвима u транзицији зависи од nivoа поштовања права, како од стране вршилаца власти и јавних службеника, тако и грађана, и способности државе и њених институција да примјенују право. Као појава корупцијe javlja још од postanka првих друштava и првих држава и развијала се кроз нове појавне облике са развојем друштва. Она је тамна страна novca, prati га од његовог postanka и пратиће га док год postoji. На pohleпност, nezasitost novcem ukazivano је и u старим државama, а то је и данас једна од карактеристика корупције. Кроз историју забилежене су многе изреке које су vezane за корупцију, које указују на њену негативност, али и као најбољи метод за брже и лакше riješavanje проблема и postizanje cilјеva. (Odlomak)

Prof.dr Duško VEJNOVIĆ

In memoriam:Владимиру Влади ЋОСИЋУ

Tempus omnia revelat

Или, што би смо ми рекли – Време све открива – а Влада је имао све, а пре свега неизлечиву храброст

Ових дана нас је напустио новинар, списатељске лепоте са тајном писане речи. О Владимиру Ћосићу би се могло писати и говорити из много углова и увек као способном. Да је овај чудесни занат одрађивао својом вештином у светски познатим редакцијама, био би уочљив шармом којег само рођени за овај посао имају. Знао је вест претворити у сензационално, једнако раскошно као да пише есеј, јер имао је све : Таленат, знање, решеност, објективан приступ и најбитније што само велики новинари имају неизлечиву храброст. како би се фудбалским жаргоном казало, потурао је главу где други ни ногу нису смели. Поносан градио је пут журналисте бритког пера, слободоуман не себе, у свему

аутентичан, није хајао шта други мисле, чему се противе. Ћосић је имао не само неопходан новинарски нерв да осети шта треба писати, он је радовао својим колумнама, фељтонима, репортажама, био је једнако врстан као новинар ангажованог и аналитичког журнализма. Мултидисциплинаран, образован, кадка да дрско пријатан, он је пленио умом и појавом и код оних који га интимно нису волели. Звао сам га грандо Владимире, како су некад латински навијачи прозвали славног голмана сплитске плинаре Владимира Беару, обојица Владимира, владали су сваки на свом пољу, нисам знао да је баш толико болестан, али када год бих га позвао јављао би се и питао, шта је песничке јел још увек пишеш због славе, без кинте и онда смех са друге стране немира, јер не треба сметнути с ума оба смо песници, истина био је сигурно за нијансу бољи од мене. Убеђен да је хтео

могао се остварити у поезији као озбиљан песник. Волео сам га и поштовао као Индуси гуруа, било је много незаборавног лепог у нашим сусретањима. Сремска Митровица, Срем и цела земља изгубили су новинара снажне имагинације попут Тиркетове, Милојевићеве, Радојчићеве и многих иних бардова који су иза себе оставили дело, неизбрисиви траг обојен лепотом. Ја сам изгубио пријатеља, саборца у песничкој борби за мало лепши свет. Хвала ти што сам те познавао, имао част да ти се

дивим. Tempus omnia revelat. (Време све открива!).

ВЛАДИНИ СТИХОВИ.

Јеси ли сретна
што те сви моји нокти
сви моји зуби
све моје нежне звери
вечерас вечерају

Вечерас матером чине.

КАКВА МИСАОНОСТ, КАКВА ПОЕТИКА.

Андреја Ћ. Врањеш.

ОЦУ ПЕРИ

Неизмјерни бол у срцу носим,
задобијен <41. године ратне,
за Србе голготне, кржаве, патне,
последње јулске мрачне ноћи.
кад демони показаше своје паклене
моћи.

Као муња олујна сјевнуше оштре
ушашке каме
да тијелима људским попуне
старомајданске јаме.

Међу њима и тијело оца мога, Пере,
искреног припадника Православне
вјере.

И само зато, и једино због тога,
што је као Србин кроз Православље
вјеровао у Бога,

био је неопростиво крив,
и само зато, без суђења, пресуда је
пала:

„ Не смије остати жив!“

А наредних Светоилинданских дана
на српском бићу поново би задата
још тежа, непреболна, рана.

Ушашки целати опет
наоштрише своје кржаве каме
да и на Санском Шушњару попуне
јаме.

Настаде масовни покољ, ужас и
страва,
на Шушњару паде пет и по хиљада
српских глава!

(Из књиге „ПЈЕСМЕ ПОСВЕТНИ-
ЦЕ“)

Ђуро ТРКУЉА

О аутору

ТРКУЉА, Ђуро, 1939. Копривна
код Санског Моста: просвјетар, пу
блициста, писац који потписује 17.
књига различитих жанрова Живи
и ствара у Лушци Паланка, с по-
родицом, последије пензионисања у
избјеглиштву...

ПЕТАР КОЧИЋ

Полет у нама вјечно траје,
и свако се за нешто увијек даје,
свако живи од својих дјела
која су у нама веома смјела.

Еланом свако своју славу носи
и са њим се човјек пркоси
да се за праву ствар бори
иако ова власт никог не воли.

Тражи начин за своје дјело,
које је у Кочићу врло смјело,
он се сељачком слободом дичи,
има га у свакој нашој причи.

Активност нам Петар даје,
да у нама вјечност траје,
јер све има своју цијену,
ловац трчи ка свом плијену.

Разума што народ тешко схвата,
сваком дође његова плата
свако од нечега вјечно живи
и другог у незнању окриви.

Када схватиш обично касно буде,
јер незнањем сви се чуде,
нико на свијету не зна све,
само бесмртан човјек сто пута мре.

Одлучиш нешто али не буде тако,
јер нико власт не да лако,
нико не жели да се глас чује,
јер душа му у тмини болује.

Чути о истини желиш нешто,
онда то се изокрене вјешто,
да народу не значи ништа,
док се гони са свог огњишта.

Истинско и вјечно увијек се крије,
живи се као да ништа било није,
стара патња а бол још већа,
ником не сија његова срећа.

Ђутање је вјечно и оно траје
на жртвенику свако се даје,
за нешто ново у нама,
Кочић је свјетло а не тама.

БРАНКО ЋОПИЋ

Битком за неку своју ријеч,
Бранко направи неки скеч,
па се вјечно смјешкамо њему
и немамо више нашу трему.

Ријечима што Ћопић каже,
он ништа нама не лаже
то је тако питко штиво,
и сваком је помало криво.

Асоцира на нешто наше давно,
јер је ово у нама главно,

оно се у нама вјечно врти,
од рођења па до смрти.

На путу има препрека разни,
свако има свој гријех и казни,
свако од нечега вјечно живи,
пати се, али на крају се диви.

Коло се увијек у круг врти,
од рођења па до смрти,
остају Бранкова велика дјела,
која су напад врло смјела.

Остајања у наш заборав вуку,
јер свако има своју муку,
свако од нечега живи,
онај други потајно диви.

Ђиуком вјетра у некој даљини,
ми се враћамо својој близини,
ми се враћамо својој ствари,
која нас у срце скари.

Опстанка за нека нова покољења,
Ћопићева дјела су јака као стијена,
они живе у свима нама,
и око нас се неправди тама.

Пролази вријеме које се брише,
истине Бранкове су све тише,
у временитој магли се губи,
ми постајемо спори и груби.

Извор живота свако крије,
свако се за нешто своје бије,
све тече вријеме, тихо брише
јер Бранка Ћопића нема више.

Ђуди се мијењају у нама,
Сваког ће покрити црна тама,
сваг ће у заборав да оде
од свог живота и ове слободе.

Перо ЛИЧИНА

О аутору

Петар Личина рођен је 19.02.1971.
године у Доњим Агићима, Нови
Град.

Основну школу завршио је у Доњим
Агићима, Средњу машинску у
Приједору.

ЈНА одслужио у Словенији 1990/91.

Учесник је Одбрамбеног рата у
Једанаестој дубичкој бригади.

Рађен је 03. јануара 1992. године у
Јасеновцу и лијечен у Србији.

По опоравку враћа се у родни крај,
гдје и данас живи.

Објавио је до сада шест збирки
поезије, а у штампи му је седма
пјесничка књига.

НЕМА НИШТА НОВО У ПРИЧИ О РАТУ

„Ја ћу да ти изнесем своје мишљење, а ти... од воље ти, уради како мислиш да треба и како хоћеш.“

Мајор Аљехин ми је већ последије десетак дана познанства рекао - пређимо на per tu, и тога се придржавао. Мени је било непријатно да му се обраћам са ти па је он, осмјехнувши се, рекао - схвати ово као наређење. Али ја никако да се привикнем на наређење.

„Нема ништа ново у причи о рату!“, каже самоувјерено. „Од античких времена до данас о рату сви пишу на исти начин. Причају о ужасима, о изгибијама, паљевинама, смраду... О злодјелима, јунаштву и кукавичлуку... Као да читалачки народ за то не зна и није то слушао стотине пута. Разлика је само да ли је неко прободен копљем или изрешетан калашњиковом. Доста је народу тога! Посебно овом нашем гдје одвајкада ни једна генерација није успијевала да проживи свој вијек, а да је не запухне смрад макар једног рата. Зато ти буди оригиналан, изненади своје читаоце и пиши о љепотама рата.“

Тргох се као нагло пробуђен из сна. Мој укочен поглед и широм отворене очи говорили су о благом шоку који проживљавам. Он се само кратако осмјехну дајући ми до знања да схвата стање у ком се налазим и разлоге који су га произвели. „Да, да... богзна ша си помислио кад сам уз појам рат изговорио ријеч љепота. То двоје не иде заједно, свако нормалан то зна, јелда? А љепоте, оне праве, изистинске, у рату се ипак нађе. Истина не много, али нађе се. Рецимо, нигдје као у рату не може да се покаже, да дође до изражаја човјекова доброта. И љепота душе. И оно што називамо чојством кад другога бранимо од себе, како рече онај мудрац. И забаве у рату има. И дјеца се рађају. И чуда, права чуда се догађају. О оним ратним „љепотама“ које морамо ставити под наводнике, да и не говоримо. Њих има и превише. Одувијек се

зна да је рат некима брат, а сви знамо шта то значи. Некима рат преокрене живот; до рата су били нико, а у рату па и последије постану неко.

Ти хоћеш да запишеш овај рат који нас окружује и стеже, а ми се упињемо да извршимо своје обавезе и да преживимо. Запиши нешто лијепо! Немој писати о рату као касапници, што он уствари јесте. Не пиши о војницима који се као побједници враћају из битке, с пјесмом и радосни што су преживјели, а руке им окрвављене, одјећа гарава и воња на паљевину. Занемари оне што проваљују у манастире, или џамије, скрнавe светишта, силују жене... Нека ти твоји записи буду без блата и прљавштине, без пацова у рововима, без смрдљиве спарушене коже на ногама са којих се данима и ноћима не скидају чизме. Немој записати како се на једној страни, знаш већ којој, боре крволоци и монструми, а на другој, знаш већ којој и чијој, све сами витезови и анђелчићи. Својим читаоцима отвори свијет рата са оне стране коју и какву они не очекују. Они који у рату нису били, не могу ни да наслуте да се може и лијепо ратовати. Да постоји и нешто што није тако страшно као што страشان може бити живот. А такав рат, тачније такви моменти у рату постоје. Да не постоје из рата се не би вратио нико нормалан. Кад све ово мине, биће, и то не мало њих који ће се макар неких догађаја и властитих дјела сјећати са поносом. Биће их који ће говорити - баш се лијепо ратовало.“

Послије кратке паузе, настави: „Као што је нормално, у рату је смрт најзапосленија. Свуда око нас поставља замке и гледа да нас похвата живе. И у овом нашем, овом најновијем, она ревносно обавља свој посао, узима што је њено. Али, срећом, ни њене муштерије не предају се тек тако. Генетско искуство створило је код нашег човјека изузетан таленат за преживљавање и

одупирање сваком злу. И управо та неподношљива лакоћа прилагођавања одувијек је била, а и данас је драгоценост да изађемо на крај и са јачима од себе, да се одржимо и опстанемо.“

Слушам и ћутим. Кад год мајор за тренутак застане, појача се у мени увјерење да се ни једна ријеч овом човјеку не може оспорити, не постоји ништа чиме бих му се могао супротставити. По изразу његовог лица, на коме негдје у дубини лебди једва примјетан осмијех, закључујем како је и сам свјестан да ме је убиједио и већ определијелио како ћу радити ово због чега сам овдје дошао, како ћу „записивати“ рат. Морам се, дакле, фокусирати на лијепе стране рата, трагати за њима и трудити се да опстану, да их не прекрију и не затрпају смрад и гној који су мање-више у свим ратовима исти. Па кад једног дана будем читао неку књигу или гледао филм о рату, да кажем - јесте, било је страшно, али било је и другачије.

„Често у рату они такозвани мали људи постану велики, узвисе се до готово еписких висина, и што је најчудније, сматрају тај свој чин нечим сасвим нормалним. Нормалан им је и огроман ризик коме су ради спаса другог изложили властити живот, своје жртвовање сматрају својом обавезом и дугом, јер човјек је за то и створен да расквитава дугове које је за живота створио или су му их оставили преци“, настави мајор. „Дабоме постоје и они лажни добротиницељи који ће и неки миноран гест свог добротинства уздизати и издизати, а све са жељом и намјером да то дебело наплате. Таквих је више него оних првих и било би поштено раскринкавати их или барем занемаривати.“

Не одговарам ништа, настојим да оставим утисак како од свог саговорника очекујем нешто ново, нешто чиме ће ме наново увјерити у постојање ратних љепота, да ми то покаже на живом примјеру. Као да ми је прочитао мисли, мајор

устаде: „Хајде да мало прошетамо.“

Напољу се неколико бораца врзмало око пољске кухиње. Паприкаш у великом казану опојно је мирисао, још мало па ће бити скинут са ватре. А онда ће га разлити у мањерке па борцима на линију.

„Погледај оног најстаријег! Оног који би овим момцима могао бити отац.“

Са великом варјачом у рукама око казана је обилазио човјек, негдје педесетогодишњак, и нешто командовао младићима који су ревносно извршавали наредбе. Остављао је утисак изузетне посвећености свом послу, а помагачи су га на исти начин слиједили. Чело му је било орошено грашкама зноја, био је обучен у дотрајалу маскирну униформу и кад год би се покренуо, откривао је да му је једна нога мало краћа. Мајор примјећује моје изненађење – овакве појаве нису баш честе у војсци.

„То је наш чика Вељо“, обавјештава ме. „Доброволац. Само да знаш, није он дошао у јединицу да ложи ватру, мијеша вариво у казану и куша да ли је довољно зачињено и слано. Али... биће боље да ти он сам то објасни.“

„Бојим се, мајоре, да моје стрпљење нећ издржати. Треба дочекати да се паприкаш ‘ладне, па да се раздијели, натовари на возила и коње и... Осим тога, последије напорног посла, треба пустити човјека да одахне. Биће боље да ту биографију чујем из твојих уста.“

„У реду. Само неке ствари ипак ћу прескочити. То с којом намјером је овдје дошао и како је од ње одустао нека ти он сам објасни.“ Испружи руку према вратима куће у којој је смјештена команда: „Хајде, уђимо, имам негдје и чашицу-двије за аперитив. А ваљда и нас сљедује по порција оног Вељиног паприкаша.“

...

„Макароне! Да ми је само знати ко је измислио и војсци намијенио макароне.“ Вељо обриса чело, баца још један презрив поглед на

казан из кога двојица позадинаца разасипају макароне у велике мањерке. „Сједи овдје, најљепше је крај ватре“, показа ми пањић који служи као сједало. Он се спусти на други, исти онакав па из унутарњег џепа блузе извуче пљоснату стакленку. „Ево, остало још мало ове мученице“, каже па добро потеже. Обриса дланом отвор, флашицу пружи мени. „Негдје сам прочитао, ваљда је то нека грчка мудрост, вели: кад је чаша пуна, напиј се, кад је на половини, штеди, а кад је при дну, искипи.“ Насмија се. „Тако ти је и са човјеком и његовим животом. Ако је у годинама овако као ја, нема шта да се штеди, за нешто што вриједи треба живот потрошити до краја.“ Опет се насмија.

„А тебе је мајор наговорио да ме мало испиташ шта сам желио да постанем у војсци? Мангуп, никако да заборави.“ Затим се наже према мени и стави руку крај уста па тихо, да нико не чује, шапну: „Мајор је велики човјек. Људина. Да је таквих...“, заврти главом. А онда, као да је ријешио да саопшти нешто што је дуго крио, започе: „Шта да ти причам! Обојица мојих синова су овдје. Један у рову, други извијач. Цептим даноћ па да не призовем зло, молим се Богу. И тако, из дана у дан слушам, грувају топови. Који су, чији су, ђаво би га знао... Ова дјеца дочекују гранате, а ја у сигурној позадини чувам своју стару гузицу. Е нећеш!, кажем једне вечери себи... Ујутро спакујем торбу и дођем. Прослиједише ме мајору. Тако то увијек... сви који долазе и који пролазе, иду мајору, тако то мора, такав пропис. И шта би ти, чича, радио у војсци?, пита он мене. Видим имаш година, а примјећујем и да си инвалид. Кажем - могу ја, синовче, бити од велике користи. На примјер, ја врло добро гађам, стари сам ловац. Ја хоћу на линију. Он се мало узмешкољи па се диже. Устај, вели, идемо на линију. Пјешачимо, пењемо се и спуштамо, мени душа у носу. Кад смо ушли у траншеју, он ће мени: Па ти се ознојио! Ниси се ваљда уморио? Само се ти

спрдај, мислим ја, али ћеш се изненадити колико стари Вељо може да издржи. Каже он мени - ја мислим да је најбоље да ти будеш снајпериста. Стари си ловац, добро гађаш, а овдје дивљачи за одстрел увијек се нађе. Па ми пружи дурбин. Ево, вели, разгледај, тамо на њиховој страни с временом на вријеме појаве се мете које ћеш ти да обараш. Узем доглед - стварно, између грана и шипражја угледах униформисану двојицу, младићи као и ови наши. Само се појавише и опет замакоше. Мени почеше руке да се тресу. А он мангуп примијетио, узме од једног борца пушку па ми је пружи. Ево, каже, сад се припреми па кад се појави мета, гледај да погодиш. По могућности у срце. Узем пушку, али почех да се тресем као у грозници. Само што се не скљоках, ноге ме не држе. Да ловим људе... дјецу. А они ко моји синови... И њих је неко овамо гурнуо. Као да они воле рат... Као да не би као и ови наши радије за мамин сто и врућу супу или са дјевојкама у диско. Све ми ово јури кроз главу, право је чудо како се човјек у трену може свега сјетити. Вратих пушку, окренух главу, а из груди покуља нешто... не знам, не могу ти објаснити, хоће да експлодира. Потеклоше ми сузе. Мајор ми стави руку на раме. Де, де исплачи се, каже. Ако ће ти бити лакше, знај да снајпер користимо само у крајњој нужди, кад се морамо бранити да нам не приђу.“

Вељо још једном дохвати своју плоску. Мало је продрма, провјери шта је у њој остало. „Преполовићемо“, каже па отпи пола. „Ето, чуо си како је стари Вељо умјесто гранитног чувара наше међе постао борац за укусан пасуљ и паприкаш“, закikota се. Онда се уозбиљи па гледајући предасе, проциједи: „Јеби га, и то је боље него ништа.“ Окрену главу па не гледајући ме пружи ми плоску са остатком ракије. „Јебо рат и ко га измисли“, рече полушапато и даље гледајући у страну. (Одломак)

Жарко ШАТИЋ

БРЧАНСКА ПЈЕСНИЧКА ПРИЧА

Прича о књижевном и културном животу Брчког обухвата бројне појединце који су свој ентузијазам и своје умијеће несебично уграђивали у општу слику о граду.

У текстовима које смо уврстили у књигу биће говора о свима њима.

Највише простора посветили смо оним ауторима који су стицали афирмацију у ширим литерарним круговима. Неки од њих данас су имена од значаја у глобалним оквирима.

О брчанској литерарној школи писали смо у више наврата поводом годишњица, јубилеја. Текстови сабрани у овој књизи, резултат су нашег дугогодишњег праћења али и активног учешћа у културном и књижевном животу града.

Први озбиљнији покушај овог аутора да прикаже хронологију литерарних збивања био је чланак из 1975. године објављен у алманаху поводом двадесетпетогодишњег јубилеја брчанске гимназије.

Проблематику раста и развитка књижевног, новинарског и културног живота уопште обрађује фељтон под карактеристичним насловом „Субјективна историја новинарства“. Кроз личну пројекцију и доживљај аутор се обрачунава са преживљењем, догматским схватањима.

Наслов књиге преузели смо из истоименог чланка објављеног у „Брчанским новинама“ поводом „Друговања“, књиге с којом се најозбиљније кренуло у обликовање књижевног живота.

Прича о „Друговању“ је и прича о Драгославу Ристићу, једној занимљивој личности из културног миљеа.

Ристић је у Брчко дошао из Панчева. Упознао сам га када је као проsvјетни инспектор долазио у нашу школу.

У разговору рекао ми је да је веома заинтересован за рад овдашњих литерата. Моји литерати били су већ познати у граду захваљујући сарадњи са Радничким универзитетом, који је водила госпођа Перса Поповић. А тадашњи предсједник општине једном приликом нас је примио у Клубу привредника.

У међувремену изашло је неколико публикација, између осталог ревија „Стазе“. Са Ристићем и Гајчевићем објавио сам заједничку збирку „Замара нас срећа“, за коју је предговор написао Душко Трифуновић.

Ристић је по објављивању „Друговања“ започео најважнији посао: оснивање књижевног клуба.

Књижевном клубу дати име највећег чилеанског пјесника, Пабла Неруде, који се сврстао на страну чилеанске револуције када се она урушавала – био је храбар потез. Сљедећи потез било је покретање часописа.

Часопис „Ријечи“ излазио је од 1974. до 1990. и одиграо је пионирску улогу у књижевном животу града Брчког.

На промоцији посљедњег броја „Ријечи“ пред рат рекао сам између осталог: „Свака појава „Ријечи“ својеврстан је празник. Седамнаест година континуираног излажења можемо сматрати љетописом књижевног живота на овим просторима“.

Кључни прилог у посљедњем броју „Ријечи“ представља „Окрули сто одржан у оквиру 16. сусрета позоришта под мотом „Сусрети за XXI стољеће“.

Сусрети позоришта од самог почетка ове манифестације били су у одличној интеракцији са часописом.

Са значајним средствима владе дистрикта, средствима домаћих и иностраних донатора, нови људи начелу ових институција кренули су офанзивније у реализацију програма.

Књижевни клуб објавио је за деценију и по дјеловања читаву малу библиотеку. Захваљући знању професионалаца и плодних писаца, часопис је остварио сарадњу са писцима из цијелог региона, Европе и свијета, као и преводиоцима, гдје осим енглеског, њемачког, руског и француског, посебно треба истаћи преводиоце са данског, норвешког, чешког и македонског.

Читав низ младих аутора објавило је књигу у књижевом клубу, а као наставак „Друговања“ објављена су још два зборника: зборник поезије „Рука на Сави“ и зборник прозе „Брчанска прича“.

„Многе су генерације друговале с лијепом ријечју. Многи пјесници су често с виртуозном умјешношћу оплемењивали пјесмом шљивике посавске, обале Саве хиперболама премошћивали, Брчко међу галаксије уздизали“.

Овако је писао године 1972. Драгослав Ристић у књижици коју сматрамо међашем књижевног и културног живота у Брчком.

Хипербола о Брчком међу галаксијама није била тек стилска фигура или пјеснички трик, постала је стварност.

Александар НИКОЛИЋ

Доброслав Ђук

ОТАЦ МЕ КРСТИО

ЧУВАРИ УСПОМЕНА

Чувају дјетињство завичај слике
момачке дане и љубави
радости мале и велике
чувају Свеца што се слави

и Карађорђевог мирис парка
за душу моју неспокојну
сусрет код цркве Светог Марка
и плаву собу у Бугојну

чувају да се не изгуби
јутро у Стоцу када свиће
и како море страсно љуби
чудесно село Поповиће

растанке чувају пуне бола
гранате ране металну птицу
чувају тајне хируршког стола
и све што сјећа на Болницу

све што у машту може да стане
и што се памти кроз времена
приче и пјесме испјеване
скупљају чувари успомена.

ИСТИНЕ

Моје су пјесме нешто што ме сјећа
на сретна времена и прве љубави
како су безбрижно листала прољећа
и замишљан свијет у дјечијој глави

како су сунчана јутра освитала
док рат није прекинуо снове
како је мајка мученица дала
часно и залудно најбоље синове

моје су пјесме истине што боле
као живе ране као сиротишта
као црне слутње пред нове расколе
и бескрајне туге због пустих
огњишта

оне ме прате ко кошмар уснули
из кога спас тражи и мој град без
душе
у коме су посљедњи прве потиснули
и што је остало кане да поруше

сад нам живот дође као ратна срећа
и док у миру свако на свој начин
слави
моје су пјесме нешто што ме сјећа
на сретна времена и прве љубави.

АКО СЕ ВРАТИМ

Ако се вратим питајте ме тада
и како је било и шта ће још бити
како остану само страх и нада
када се борите за живот властити

питајте ме гдје је у сјећању
некадашња младост стари добри да-
ни
када сам поносан с непуних девет-
наест
к'о у некој бајци писао Звездани

како сам мислио да само најбољи
могу градит' свијет срећнији и нови
и да се радом знањем и поштењем
у љубави Божјој остварују снови

како сам одважно са брода што тоне
кад се сви слабићи склањају и бјеже
поручио да је једино морално
бити са својима када је најтеже

и питајте ме шта је даље било
гдје су патриоти и ко скупља мрве
гдје су часни борци шта се догодило
да посљедњи опет потискују прве

шта раде трговци ко су издајници
ко се недостојно туђим перјем кити
ако се вратим питајте ме тада
и како је било и шта ће још бити!

(Београд, октобар 2017)

БРАНИОЦИ

Земљо моја ко ће да те брани
ко ће опет за те живот дати
кад навале знани и незнани
туђе војске хуље и мигранти

ко ће рећи доста лоповима
чија крађа и похлепа уби
на бранику све нас мање има

остали су стари и крезуби

одлазе ти учени и млади
пуни своје муке и невоље
ојађени овим што се ради
и незнањем да ће бити боље

свјedoци смо како годинама
све некако иде наопачке
и таоци лажним истинама
постајемо жртве и играчке

понижени и разочарани
не помишља нико да се врати
земљо моја ко ће да те брани
ко ће опет за те живот дати?

(2019)

ОЧЕВ НАУК

Отац ме крстио умјесто попа
када сам мали и нејак био
прве кораке и прва слова
све сам од њега научио

научио сам да читам пишем
да прије јела перем руке
од свих путева да су важнији
пут до поштења и науке

гледајући шта отац ради
научио сам да волим људе
и да у тој љубави спознам
и разочарења и заблуде

од оца сам најприје чуо
молитву којом се до Творца пење
и да само велики могу
хљебом узвратит на камење

отац ме крстио умјесто попа
када сам мали и нејак био
а да вјерујем помажем праштам
све сам од њега научио.

КАДА СУ И ПСИ ПЛАКАЛИ

(По истинитом догађају)

Савко и Марица, млади брачни пар, су се до почетка деведесетих година прошлог вијека лијепо скућили, изродили дјецу и купили ауто. Обоје су радили, Марица у општинској администрацији, а Савко као службеник у једној трговачкој фирми. Имали су све за чим су тежили млади тог времена. Био је то, како каже Савко, лијеп живот, само што не дозволише да потраје. У прољеће деведесетдруге људи почеше да зазиру једни од других, да се дијеле и да све чешће шапућу о рату. Страх, неизвјесност и зле слутње уђоше у све поре, у срце и душу. Страх од непознатог тог дана притисну и Савка, па раније оде с посла. Рече жени да спакује оно најнужније што им треба, толико колико може поред њих четворо стати у њихов нови «Југо» и да одмах одлазе из града. Гледа га Марица са осмијехом и невјерицом, купи и пакује дјечју гардеро-

бу, понешто и њихово, а у шта год погледа жао јој оставити. - Иди ти са дјецом, а ја ћу остати, чуваћу кућу и чекати да се вратиш. Неће мене нико дирати. Гледа је Савко мирно и с љубављу, па лагано из џепа извади пиштољ. - Изабери најдраже мјесто у кући на коме хоћеш да те убијем, јер не желим и нећу дозволити да те силују, муче и на крају убију они за које мислиш да су ти пријатељи. Тек тада Марица схвати озбиљност ситуације, без ријечи изведе дјецу, смјести их у ауто, па и сама скрушено сједе. Сједе и Савко за волан и крену, али након тридесетак метара стаде. - Погледајте још једном нашу кућу, јер ако је икада будемо видјели, биће то рушевно згариште. Сви су плакали, а дјеца гласно и из душе да Савко помисли како им је жао куће. - Тата, зар ће и наша Бела изгорети са кућом? До тог тренутка он

се није ни сјетио ни помислио на женку вучјака која је била свезана испод улазних степеница. Без ријечи се врати с намјером да је пусти да не угине без хране и воде, али кад јој је пришао и видио како мирно сједи, а крупне сузе, оне топле псеће, капају на бетон, заплакао је и Савко, узео је у наручје као дијете и однио у ауто. Није се Бела опирала, али ненавикла на вожњу цијелим је путем повраћала, а пут је дуг, заобилазни. Педесетак километара до његовог родног села у ауто пуном ствари и непријатних мириса, али пуном среће и смијеха. Не смета њима мирис пса, јача је љубав и срећа што су заједно.

Прошло је од тада много година, дјеца су порасла, скућила се и своју дјецу имају. Марица и Савко су и данас заједно. Из згаришта су поново подигли дом и уживају у пензији и унучићима. А негдје горе, међу звијездама, жмиркају и топле Белине очи.

Зоран ПАТКОВАЦ

Тумачења

НАРОДНА ПОЕЗИЈА У НОВОМ ОТЕЛОТВОРЕНА

Либрето за оперу „ЗАВЕТ ВОЈВОДЕ ПРИЈЕЗДЕ“ Небојше
Лапчевића,

Озбиљан је уметнички подухват, можда више искорак у невиђено. Аутор у епској народној песми проналази ресурс остварења класичног музичког дела. Четрнаест лица либрета јесу потенцијални ризик не отелотворења такве идеје, међутим изазов не би био изазов да не крије замке и опасности које аутор властитом имагинацијом вешто превазилази, претварајући неизвесно у извесно, визију у уметничко остварење. Дело нас није изненадило ауторски својом појавом, што ћу касније рећи и зашто. Аутор аутентичну снагу народног генија, тј. извориште те снаге користи као инспирацију. Тежиште у свакој опери је на

музичкој и певачкој страни које овде није нарушено већ је искориштено на најбољи начин.

Текст није постао споран, изграђен у дијалогској форми уз могуће уметке солистичког он даје музичком делу, аутентичну вредност и снагу. Треба нагласити да ово није први либрето у Лапчевићевом стваралачком прегнућу. Први је „КРСТ СВЕТОГ ЦАРА КОНСТАНТИНА“, по којем је Мирољуб Аранђеловић Расински компоновао сценску кантату, да би већ у следећој години Лапчевић написао либрето за прву Крушевачку оперу, Лазарево обретенје, која је исте године изведена. Критичка мишљења о најновијем либрету дали су еми-

нентни књижевни ствараоци са наших простора. Љубиша Бата Ђидић за којег се вели да је певао онда када се баш није смело, Рајко Петров Ного се враћа морењу по свим нашим Моравама жели да им једном дође крај, да покушамо однеговати како он то каже „НЕКУК“, јер нам је преко главе вековног кукања, неизоставни Добрица Ерић зачетак Србије увек види у Морави, он мора о Морави и кад не би нико певао о њој, да не набрајамо све ствараоце који су се дотакли и за увек остали даром везани за ову тему. Писати није описивање факата, свако би ода био песник, код Лапчевића се такође овде ради о магији, да својим ритмом редукује масу утисака којима жели и успева створити особен умјетнички доживљај.

А. Ђ. ВРАЊЕШИ

ДЕАНУНЦИЈАНТ

Зоран је био дјечак плавушан, скоро па кахектичан, остајао би послје наставе да ћућори са учитељицом, тихо у углу учионице. Касније се дознало да он реферише све што је чуо, видео шта су његови другови радили једни другима, о чему се причало тог дана, по учионицама, ходницима, тоалетима, каква је уопштено била атмосфера унутар ђачког колектива. Чинио је то добровољно, одговорно, предано и са еланом, видјело се да је био једино у том огавлуку себи битан, најбитнији, јер на другим пословима и задацима није могао досећи нити просјек, вјечито љигав, такав је остао до краја живота. Прошле су године када је скоро на њега у градској вреви ударио Марко његов школски друг, ваљда се случај тако намјестио једног мајског пријеподнева, послје свих сјећања и заорава, десило се то ненадано у уском пролазу

близу Бегове цмије. Зоран је био већ дуже вријеме власник ауто-отпада на периферији Сарајева, од некога је то чуо. Чудно је да неки људи могу да се као дјеца препознају какви ће бити када одрасту, још тада остају означни у свјетлу ништавних, ништа их не може промијенити, скренути са тог њиховог прљавог пута. Живот им је „просперитетан“ на пословима који то и нису, обично су то сумњиви хипотекарни и други трансфери гдје је криминал дубоко увукао своје пипке, јер такви ништа ни немогу да раде, гдје год је потребно образовање и поштење. Зорана су се озбиљни, честити, клонили, а ако би се којим случајем срели, одглумили би срдачност, чекајући тренутак да измакну, тражећи неки какав такав изговор, проклињући касније тај тренутак и то мјесто јер Зоран је био опасан човјек. Новац, лагодна позиција и низак праг толеранције су три параметра које човјека дефинишу, ако

се томе дода још необразованост, то је онда све битно потребно за моћ без контроле. Марко, професор математике, тих, окренут себи и породици, живио је обичан живот у околностима у којим се већина бори за мјесто под Сунцем. Угледао је у Зорана у тренутку телефонирања видјело се да је био видно егзалтиран, облига у моменту хладан зној којег осјети по цијлом тијелу. Сјетио се дјетињства и Зорана. Некима се заломи да им најљепше године у животу покваре одвратни љепљиви типови, које судбина нанесе у живот, као поплава која све што је прљаво са собом довуче, сав смрад овога свијета и остави га да загади некада лијепо мјесто које се толико вољело. Марко је затворио сјећање, заборадио моментално Зорана, погледао у сунчан дан и изгубио се брзо да га овај не примјети. Шмугнуо је у гужви једне од познатијих сарајевских четврти.

Андреја Ђ. Врањеш.

In memoriam

ГЛИГОР МУМИНОВИЋ

(05.03.1948 – 13.03.2021)

Глигор Муминовић је рођен 5. марта 1948. године у селу Крушеву, испод планине Вучево, на ушћу ријеке Пиве у Дрину. Основну школу је учио у Црквичком Пољу на Пивској планини испод Дурмитора, гимназију у Фочи, српски језик и књижевност је студирао у Београду, а младе језику и књижевности учио у Градачцу од 1972. до 1992. године када због ратних дејстава прелази на подручје општине Модрича гдје учествује у одбрани Републике Српске и наставља своју просвјетну и културну дјелатност.

Писао је сценарије за цијели низ друштвених и културних манифестација, објављивао пјесме, есеје, бесједе, рецензије, приказе књижевних дјела и кратке приче, уређивао листове и часописе „Радост“ (у Градачцу), „Савовање“, „Саборац“ и „Видовдански годишњак“ (у Модричи). Цјелокупно стваралаштво могло би се подијелити на поезију, прозу, драму, есејистику, публицистику и методичку наставе српског језика и књижевности.

Поезија је распоређена у двије збирке пјесама – Завичајне јабуке и Ђедовина. Завичајне јабуке су збирка лирских пјесама у којој се сликом и музиком ријечи користећи поједине топониме и личности као мотив (првенствено са подручја Модриче и из Пиве) покушавају открити трајне истине о једном народу.

Ђедовина су пјесме које су једним дијелом дубоко укоријењене у Пиви и Пивљанима – њиховом менталитету и карактеру, а другим дијелом у самом аутору – његовом доживљају човјека и његове судбине, стваралаштва и његовог смисла.

У драми Туђина је дат тих али дубок сукоб у оквиру једне породице, сукоб чија се драматика не темељи на спољним манифестацијама него на супростављености етичких норми, на отуђењу човјека не само од других него првенствено од себе сама, од онога по чему је човјек и по чему једино може остати човјеком без обзира на образовни ниво, економску моћ, друштвени и политички статус, без обзира на друштвене формације које историја мијења и амбијент који природа обликује. То је морална драма у којој се граде људски карактери.

Проза је садржана у два романа – Сијачи и сјемена и Божије

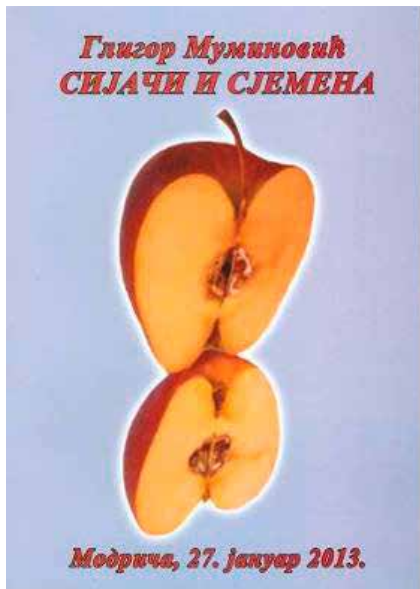
давање. Сијачи и сјемена су роман о узроцима, методама, тактици и последицама рата, слика човјека у рату кроз различита времена, о динамици историјског развоја људске природе и карактера, о причи и причању настао из пишчева животног искуства и народног памћења и предања.

Божије давање је прича о ономе шта је човјек по наслеђу и рођењу и ономе чиме га природна и друштвена средина обликује, о ономе шта је у њему божије а шта људско давање. Све у роману се збива у сусрету различитих етика, култура, традиција, менталитета, карактера и поднебља и у покушају њиховог разумијевања, мислења и једињења, али покушај да се од двоје направи једно узалудан је – двоје остаје двоје и тако смо само богатији..

У огледалу је збирка од шест монодрама: Бити човјек, Сељак и господин – два у један, Равноправност полова, Енглеска култура и прогрес. Љубав сељанчице и Доба великих лажи. Ту су испреплетани дијалог историје и квази историје, поспремање пропаганде у преинац лажи и изношење истине на свјетлост дана без обзира колико она била горка и тешка

Сатира је у неким књигама уочљива и назначела али је у књизи Кроз прстен јабуку дошла до потпуног изражаја.. Књига се састоји од 642 стиха, 6 сатиричних прича и 8 сатиричних пјесама. Афоризам је начин мишљења и изражавања који сажима дубоке животне истине у једну сетенцу коју обоји хумором или благом иронијом.

Есејистика – огледи, прикази и есеји су сакупљени и обједињени у књизи Из историје књижевности. То су покушаји да се систематично,

сажето и прегледно помогне ученицима, студентима и њиховим наставницима у разумијевању и анализи цјелокупног књижевног дјела појединих писаца у контексту књижевне историје или њихових појединачних дјела или само неког структуралног елемента књижевног дјела. То су узорци како се пишу књижевне анализе, реферати, осврти, есеји, студије, истраживања, семинарски радови.

М.Р.Ђ.

ДО САДА ПРЕМИНУЛИ ПЈЕСНИЦИ УЧЕСНИЦИ СУСРЕТА ПРЉАЧА ИЛИ ЗАЈЕДНИЧКИХ ДРУЖЕЊА

Јулка Ерцег (септембра 2019.године)
 Борислав Гаврић – фебруар 2019.
 Гвозден Нешкович – 2019.
 Мирослав Душанић- 2018. Појезна, Њемачка
 Јован Михајло - ПЕТРОВАРАДИН
 Недељко Илишковић
 Јованка Бабић Јеловац - 2019. Загреб
 Љубомир Поповић ЦОШ - 2019.
 Илија Брковић – 2019.
 Јорданка Симић - Добој
 Маринка Јованић – 2019. Дервента Петровац
 Маријан Бенеш – 2018. Бањалука
 Миле Грумић Прњавор Канада
 Давид Танасић - Модрича
 Тошо Јовановић - Модрича
 Гајко Поповић – Модрича
 Милош Антонић - Шамац
 Миленко Ђукановић- Добој
 Алек Перановић (7.12.2020.)
 Ненад Радош – (27.љприл 2020.године)
 Миленко Херцег (1941. – 27.11.2020.)
 Златомир Боровница Инђија 1956 - 28.12.2020.
 Радоје Регојевић (1967-2020)

СЛАВА ИМ И ХВАЛА !

АТАНАСИЈЕ БОГОЛИКИ

Нису ти зуби
 Прегризли језик
 Бог ће ти замерити
 Како ћеш пред њим клекнути
 Кад ни глави ниси дао
 Да се повије
 За тобом смо гмизали
 Режали
 И псовали га грђе од кафеције
 Носио си нас
 Чичак
 Вашке и перут
 Као да смо кришке сунца
 Од којих се нафора ушећери

Борио си се
 И образе нам умивао
 Да нас не види брљаве
 И чађаве
 Молио си га да нам опрости
 И љутноу би се на њега
 Кад би коју горку
 На нас спустио
 И ево стигла нас клетва
 Имали па немали
 Опрости нам боже
 Да смо били бољи

Не би имали тако велике синове
 Које смо на крст разапели
 Да би на тебе личили
 Рогатица, дан када је отишао Богу,
 боголики наш Атанасије.
 да измоли опрост за нас грешне.

ЗАВИЧАЈНА ДОПИСНИЦА

Потрошио сам снове на тебе
 Ишао на вашаре
 Куповао и продавао коње
 Пратила ме кучад и жене
 Склањали се људи
 Који су продавали краве и телад
 Мајке налик мојој
 Скидале мараме
 И расплетале косу
 Меркала ме милиција
 И Цигани
 Поткрадали ме они
 Које сам крио под ребрима
 У мојим прсима се крвили џамбаси
 И фукара
 Ситнеж коцкарског шљама

Играла табљић и ањц
 Бројали до двадесет један
 За остали рачун се носиле
 Кокошке и кајмак
 И недељом лепиње
 Вреле ко машице
 Међ бутинама
 Службеници цепали
 Мантиле шушкавце и перлонке
 Јектале учитељице
 Ветар разносио комбина
 И фланелске гаће по шипрагу
 Били смо пуни олова и меда
 О другом вашару
 Седели смо у авлији са кумовима
 бебе су плакале
 А деда ударао шајкачом о колену
 Мирисало је печење и кување
 И њена трмка пуна меда
 Локали смо се у свитање
 Цигани су крали кокошке
 Док су пашчад и лисице спавали
 Осећао се мирис брље и рена...

Слободан Ристовић

Рецензија

Завичајник

(Над причаоницом Видосава Ђурђевића “Секула”,
исјечцима живота у забиљешкама)

Писац и публициста, човјек немира, Видосав Ђурђевић је васколики живот свој посветио завичаном виђењу и запамћењу. Много је тога овјековјечио у новинским и публицистичким остварењима, а сада је понешто од тога довео до књижевног смисла. Тако је у њему Змијање добило још једног у низу оних завичајника који су иза себе оставили видне трагове, а збирком приповијести “Секула” он том своме трагу додаје нову и видљивију снагу. Дакле, та његова завичајна шареница даје читаоцу записе о људима, крајолицима, знаменитостима, те о још бројним другим карактеристикама које нуди овај географски крај и животни процор Змијањаца. Доста од ових биљешака, јер Ђурђевић није стремио ка уврштењу у

неку књижевну хиерархијску висину, колико га је стваралачка радозналост тјерала да спознајне и доживљене тренутке живота “задржи” не само за себе и због себе, него и због других, нарочито новодолазећих радозналаца и читалаца.

Човјек са свим оним што се подразумева – његовим животом – основни су нагласци у причаоници Видосава Ђурђевића, а што је, признаћемо, итекако широк замах инспиративности, оромна могућност да се каже много тога што може бити интересантно за очувати у дуговјечност. Отуд и чињеница да је наслов књизи “Секула”, што недвојбено потврђује управо изречену тврдњу. Дода ли се томе још чињеница из ових прозаида да је тај човјек

ауторов завичајац, Мањачанин, Змијањац, а што говори и по причању писца и његових саговорника, те утемељење у географским одредницама. Дакле, човјек као прво лице једнине, потом амбијен са географским одредницама и специфичан, добро знан језик (писали су њиме или га сугерисали) Кочић, Дамјановић, Милојевић и ини), основе сун а којима се заснива укупна ова проза, овај звојеврсни, писани завичајник Видосава Вице Ђурђевића. У том смислу аутор је у потпуности остварио свој наум да се у том оквиру оствари и потврди досадашња стваралачког стремљења. О томе свједочи Ђурђевић у предговору књизи, па вели: “У неким причама најизражајније је језик којим се говори на планини Мањачи, то јест на Змијању које се протеже између ријека Сане и Врбаса сјеверо- западно од Бањалуке. Желим овим приповјеткама сачувати старе приче мог народа оцртавајући ликове мојих земљака онаквим као што јесу...” Дакле, тај завичајник је и особени обичајник, смјештен у мањачко-змијањске крајолике. Успио је аутор објединити и у круг свога истрајавања унијет двадесетак исписа који цјелини дају чврстоћу и остварују се као свједочанство о времену у којем живи аутор, његове личност, али и свеукупност, што се може подразумевати у овим прозаидимаа. Без великих амбиција на књижевном плану, али с нагласком на завичајно потврђивање, збирка „Секула“ Видосава Вице Ђурђевића значиће много као још један код у змијањском кодовнику. Стога је препоручујем издавачу за објављивање и веселим се њеном изласку из штампе.

Р.П.

Биоенергија

БИОЕНЕРГИЈА И МАНУЕЛНА МЕДИЦИНА У СЛУЖБИ ЗДРАВЉА (Хирупрактика)

Мануелно лијечење базирано је на способности особе да својим умијећем и спретношћу руку намјести укљештени или ишчашени зглоб на екстремитетима или на појединим дијеловима кичме.

Метода је стара колико постоји и друштвена заједница човјека. У прастарим цивилизацијама, послје обављања тешких послова, када би дошло до замора кичменог стуба и опште исцрпљености, ангажовали би дјецу да их газе по леђима и на тај начин отклоне болове. Такве примитивне методе задржале су се и до данашњих дана у неприступачним дијеловима земаља и регија.

Сличне технике примјењивале су и старе цивилизације у Средњој Европи, у дијеловима данашње Пољске и Мађарске.

Према Хипократу: „Рукама и очима лијечника ништа не смије промаћи“.

Осим што се залагао за хирургију и медикаментозну терапију у манипулативној терапији види камен темељац медицине.

Мануелна терапија није имала равноправан положај све до друге половине 19. вијека. За научно верифицирану технику, засновану на научним основама, заслужан је Andrew Still рођен 1824. године, а који оснива и прву остеопатску школу у свијету 1874. године са групом од 17 студената. Послје двадесетак година оснива се још једна школа под називом «Хирупрактика», а оснивач је Палмер 1895. године.

Школе се разликују у стилу практицирања, а чврсто заступају мануелни метод лијечења.

Мануелна медицина, као вид алтернативне медицине, бави се

такозваном функционалном блокадом зглоба, а то подразумијева реверзибилно стање зглоба. Када то кажем, функција зглоба се може поново успоставити, а што зависи од степена оштећења менискоида усљед укљештења, а исход опоравка зависи и од особе која спроводи мануелни третман (хирупрактику) и та особа мора посједовати суптилну осјетљивост у рукама. Блокирани зглоб или више њих изазива низ рефлексних промјена, а код веома јаких иритација у већини случајева долази до реакције и централног нервног система.

Пацијенти који су имали проблеме само код једног одређеног сегмента на кичми, односно између два сусједна пршљена, а таквих је било највише који су ми се обратили за помоћ.

Скоро код свих обољења кичме може доћи до функционалне блокаде, као на примјер код окоштавања кичме, неправилности пршљенова, код сколиоза, фрактуре пршљенова, након трауме кичме...

Ако се пацијент жали на сметње само на једном мјесту кичменог стуба, никако не смијемо занемарити остале дијелове кичме или екстремитета, а то значи да сваком пацијенту треба приступити холи-

стички, посматрати га као цјелину и само на такав начин доћи ће до општег побољшања, како енергетског, тако и физичког стања. Хирупрактику не смијемо примјенити код блокада као што су велика окоштавања у више регија, дегенеративна окоштавања, старачке сколиозе, разни видови фрактура, тумори кичме...

Код ових и њима сличним дијагнозама, пацијенте подвргнути само биоенергетском третману, а на обојело мјесто усмјерити већу количину енергије, али и остали дијелови тијела не смију остати у енергетском дефициту.

Опоравак пацијента је условљен временским периодом, условима живота и примјењене терапије до доласка на енергетски третман. Све напреднија наука у смислу развоја техничких и дигиталних достигнућа у медицини, а под мотом унапређења лакшег и квалитетнијег живота, све више удаљава човјека од природних метода.

У овом случају комбинација ове двије природне методе су на опште задовољство пацијентима.

Биоенергетичар
Вито БОЈКОВАЦ

Златна кацига Миладину Берићу

Савет Међународног фестивала хумора и сатире „Златна кацига“ једногласно је одлучио да награда за животно дело на 29. Фестивалу припадне композитору Зорану Симјановићу, док ће титулу Витеза од Чарапаније понети глумац Ненад Окановић

Након што су недавно саопштена имена победника на овогодишњем конкурс Златне кациге, Савет овог фестивала данас је објавио и имена добитника традиционалних награда које Фестивал додељује великим ствараоцима и уметницима. Ову одлуку је новинарима саопштила Виолета Капларевић, директорка Културног цетра и директорка Фестивала.

Добитник награде за животно дело је легендарни композитор филмске музике, Зоран Симјановић. Током каријере дуге више од 40 година компоновао је неке од најпрепознатљивијих мелодија домаће кинематографије. Радио је музику за филмове: „Специјално васпитање“, „Отац на службеном путу“, „Национална класа“, „Мајстори мајстори“, „Маратонци трче почасни круг“ и многе друге. Добитник је бројних престижних награда од којих су наизначајније две Златне арене за филмску музику на фестивалу у Пули за филмове „Мирис пољског цвећа“ из 1978. и „Балкан експрес“ из 1983. године.

Титула „Витез од Чарапаније“ припала је глумцу Ненаду Окановићу који је широј публици најпознатији по улози Сина Драгана у популарној серији „Село гори, а баба се чешља“. Иза себе има богато стваралаштво, глумио је у представама „Паклена поморанца“, „Лептирица“, „Злочин и казна“, „Хобит“, „Јагода у супермаркету“, „Лавиринт“ и многим другим.

Тема овогодишњег Фестивала за такмичаре била је „Прозор“. Златну кацигу за најбољу

карикатуру добио је Дарко Дрљевић из Црне Горе, док су за писану форму награђени Ђокица Миљковић из Новог Села за причу „Арсини прозори“, Миладин Берић из Бања Луке за песму „Прозор“ те Бојан Љубеновић из Београда за афоризам: „На скупштинске прозоре ставили смо решетке. Да се посланици навикавају“.

Награда „Раде Брка“ за причу „Прозорска осматрачница“ припала је Милојку Стојковићу из Смедеревске Паланке.

Одабрани су и победници конкурса за млађе од 18 година који су радovima одговарали на тему „Музика“. Прву награду за карикатуру и стрип добила је Анастасија Стамболовић, из чачанске Гимназије, док је у писаној форми најбоља била њена суграђанка Миња Ђелкапић.

- Конкурс „Златна кацига“ је најпрестижнији сатирични фестивал у региону, који баштини вишедеценијску традицију, и који се дешава сваког првог априла у Крушевцу. Златна кацига се никад не дијели између више аутора и даје се за карикатуру те за афоризам, поезију и причу (писане форме). У склопу фестивала даје се и награда „Раде Брка“ за његовање ерског хумора такође за писану форму. Фестивал је иначе тематски са јасном темом за сваку годину. Ове године тема је била „Прозор“ и ја сам „Златну кацигу“ добио за сатиричну поезију чиме сам заокружио циклус. Наиме, колико знам, постао сам први аутор који је на фестивалу „Златна кацига“ добио награде за све писане форме. То значи да сам до сада добио златне кациге за пјесму

ПРОЗОР

Код Срба постоји само једна жеља да бар једном дигну кућу од темеља!

Јер обично крену од прозора и крова вјерујућ да граде дворчину из снова.

Србин ти не гледа откуд ће да гране него зида прозор на све чет'ри стране.

При изградњи куће Срби само брину колико ће вел'ку метнут' прозорчину.

Ваља вирнут шта се код комшије збива дал' је лађа на дну, тоне ли, ил' плива?

Обрали смо бостан, пали смо у кому откад прозор има првенство у дому.

Могуће док бјежиш голцат у свануће да ти прозор личи на нај дио куће.

Ал' у вријеме ратно кад се жеље смраче свака ти фукара незвана ускаче...

Тада Србин сконта али буде касно да се с прозорима зајебо опасно.

Можда би и стиго душом да ода'не да не метну прозор на све чет'ри стране.

Кроз који год баци поглед на брзака чини му се да је пун туђих барјака.

Гледајућ' кроз стакло на општи кијамет Србин се упита: гђе ми бјеше памет.

Ко народ небески цијело српство мора направит' искорак у вези прозора.

Да би с оним горе пронашао спону Србину је окну мјесто на плафону.

Да се након овог заводљивог плеса слуђен има кроз шта винут у небеса.

(тема „Прозор“), причу (тема „Везе“), афоризам (тема „Миграције“, али и награду „Раде Брка“ (тема „Помрачење“) на што сам посебно поносан. То му дође као пронаћи ђетелину са четири листа. - вели Миладин Берић.